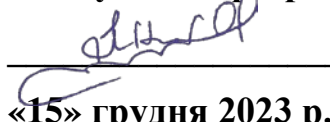

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

До захисту допустити:

Завідувач кафедри

Максим БУЛИК

«15» грудня 2023 р.

«ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НОРВЕГІЇ»

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої освітньо-
професійної програми «Міжнародні
відносини»

Стась Анни Віталіївни

Науковий керівник: Булик М. В.,

к.політ.н., доцент кафедри політології та
міжнародних відносин

Рецензент: Трима К. А., к.політ.н., провідний
науковий співробітник Відділу взаємодії
університетів та суспільства Інституту вищої
освіти НАПН України

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою відмінно / А / 90

Секретар ЕК

«16» січня 2024 р.

Анастасія ТРОФИМЕНКО

Київ-2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НОРВЕГІЇ	7
1.1 Нормативно- правова база відносин Норвегії та ЄС	7
1.2. Нормативно-правова база регіонального співробітництва Норвегії	у
Північній Європі.....	18
Висновки до розділу 1:	27
РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІР ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВЕКТОРА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НОРВЕГІЇ.....	29
2.1. Політична складова відносин Норвегії та ЄС.....	29
2.2. Економічні відносини Норвегії та ЄС	40
Висновки до розділу 2:	51
РОЗДІЛ 3. РЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО НОРВЕГІЇ У ПІВНІЧНІЙ ЄВРОПІ.....	54
3.1. Участь Норвегії в інтеграційних процесах Північної Європи.....	54
3.2. Арктичний вектор зовнішньої політики Норвегії	68
Висновки до розділу 3:	78
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження міжнародних відносин Норвегії у Європі визначається тим, що Норвегія, на відміну від своїх сусідів по Скандинавському півострові, не входить до Європейського союзу, але і без її членства у союзі країна має одні з найвищих у світі ВВП на душу населення, здоров'я нації, грамотності людей, в той же час дуже незначне число жебраків, безробітних. Норвегія успішно розвивається згідно з ідеєю держави загального благоденства. При цьому, країна має тісні економічні взаємодії з іншими державами і вплетена в мережу міжнародних економічних відносин.

Сьогодні Норвегія є однією з молодих незалежних держав Європи і водночас державою, що вирізняється значним власним зовнішньополітичним досвідом і дипломатичним потенціалом. Вона є однією з найбагатших європейських країн і водночас лише однією зі скандинавських держав (Данія, Норвегія, Швеція), що не є членом Європейського Союзу.

Співпраця в рамках ЄС знаходиться в постійному і багатосторонньому розвитку, що дозволяє поставити нові завдання і надає нові можливості, які повинні бути прийняті до уваги в політиці Норвегії щодо Європи.

Міжнародне співробітництво та стабільність у світі в цілому, а також в Європі довго залишалися основними напрямками зовнішньої політики Норвегії. В даний час Норвегія тісно співпрацює з іншими європейськими країнами в більшості питань.

Незважаючи на те, що думки з приводу членства в ЄС розділилися, існує широка політична єдність щодо того, що Норвегія має активно і конструктивно співпрацювати з Європою.

Норвегія націлена на збільшення свого впливу в питаннях європейської політики, в першу чергу в питанні перегляду нинішніх домовленостей з Європейським союзом, оскільки Норвегія поділяє погляди та інтереси Європи в міжнародній політиці і тісно співпрацює з ЄС у зовнішній політиці і політиці безпеки. Також Норвегія докладас зусиль в дослідженні Арктики, зберігає

регіональне співробітництво, продовжує боротьбу з браконьєрством, робить заходи з охорони навколишнього середовища, бере участь у проведенні наукових конференцій, в рамках яких обговорюються важливі для країни питання, бере активну участь в арктичній політиці НАТО.

Об'єктом дослідження є зовнішня політика Норвегії.

Предмет дослідження - європейський вектор зовнішньої політики Норвегії.

Наукова новизна роботи полягає у наступному:

- вперше було проведено комплексне дослідження зовнішньополітичних аспектів європейського вектору Норвегії;
- вперше було узагальнено дослідження європейського вектору зовнішньої політики Норвегії.

Джерельною базою для дослідження та розкриття даної теми послуговували праці вчених, фахівців, та експертів; інформація з сайту уряду та Міністерства закордонних справ Норвегії; статті та публікації, наприклад: «Норвегія в інтеграційних процесах ЄС» А. П. Сапсай [10], «Безпековий вимір відносин Норвегії з Європейським Союзом» Б. Ю. Барни [1], «Особливості норвезької моделі інтеграції з ЄС» О. М. Рудіка [9].

Історіографічні дослідження класифікуються за проблемним принципом: до першої групи робіт відносяться праці, які висвітлюють загальний процес розвитку ЄС. Це праці таких дослідників як: П.В. Луцишина та С.В. Федонюка «Європейські інтеграційні процеси: формування єдиного ринку» [7] та ін.

В цих роботах загалом йдеться про історію формування та інституційну систему ЄС, принципи європейської єдності, сучасні проблеми економічного і політичного розвитку Євросоюзу.

Друга група – це роботи із проблем зовнішньої політики Норвегії. Наприклад: М. Зубрицького «Зовнішня політика Норвегії» [4].

Головною метою цих робіт є дослідження еволюції зовнішньополітичного курсу Норвегії у другій половині ХХ століття та на сучасному етапі.

Третя група наукових досліджень присвячена аналізу розвитку політичних відносин Норвегії та ЄС на сучасному етапі. До цієї групи досліджень можна

віднести такі роботи: Сапсай А. П. «Норвегія в інтеграційних процесах ЄС» [10], Рудік О.М. «Особливості норвезької моделі інтеграції з ЄС» [9].

В цих роботах описуються зв'язки і спільні цілі Норвегії з ЄС та подальші перспективи їх співпраці.

Четверта група – іноземні видання. Серед закордонних дослідників, які вивчають європейську політику Норвегії відзначимо Б. Барна «Безпековий вимір відносин Норвегії з Європейським Союзом» [1] та ін.

Найбільш цінними у зарубіжній історіографії наукові праці, присвячені вивченню співробітництва Півночі Європи, визначенню їх зовнішньополітичного курсу є роботи норвезьких істориків У. Свєрдрюпа [37], І. Холста [29], Я. Е. Гріндхейма [3] та ін.

У них проаналізовано вплив великих держав на процес визначення скандинавськими країнами "своєї лінії" на міжнародній арені, дається чітке наукове обґрунтування причин усвідомлення правлячими колами Норвегії необхідного тісного регіонального співробітництва скандинавських країн.

Отже, дослідження Європейської політики Норвегії, а головним чином її підходи щодо поглиблення інтеграції з Європейським Союзом, становлять неабиякий інтерес як в науковому, так і в практичному вимірах.

Мета даної роботи полягає в аналізі актуальних питань сучасної зовнішньої політики Норвегії з регіонального співробітництва у Північній Європі, у політичній та економічній складових відносин ЄС та Норвегії, участь Норвегії в інтеграційних процесах Північної Європи.

Завданнями дослідження є:

1. Охарактеризувати становлення відносин та нормативно-правової бази Європейського співробітництва Норвегії.
2. Визначити політичну та економічну складову відносин Норвегії у Європі.
3. Проаналізувати регіональне співробітництво Норвегії у Північній Європі.

Методологія дослідження. У роботі було використано методи історизму, системного аналізу, аналізу та прогнозування.

Завдяки методу історизму вдалося дослідити становлення і розвиток Європейського співробітництва Норвегії та їх умови.

Використовуючи метод системного аналізу вдалося виділити етапи становлення відносин Європейського співробітництва Норвегії.

Метод аналізу сприяв більш детальному дослідженню характеру відносин Норвегії у Європі.

Метод прогнозування застосовувався для визначення перспектив співробітництва Норвегії та ЄС у майбутньому.

Характеристика змісту роботи: дана робота складається зі вступу, трьох розділів, шістьох підрозділів та висновків.

У першому розділі роботи «Нормативно-правова база європейського співробітництва Норвегії» простежено формування зовнішньополітичного курсу Осло, як формуються відношення Норвегії з ЄЕС та ЄС, досліджено нормативно-правову базу відносин Норвегії з ЄС, а також нормативно-правову базу регіонального співробітництва Норвегії в Північній Європі.

У другому розділі «Політико-економічний вимір європейського вектору зовнішньої політики Норвегії» визначена політична складова відносин і економічні відносини Норвегії та ЄС. Відображено, як Норвегія своїм прикладом демонструє можливість бути незалежною, будучи в західному блоці. Показані основні напрямки зовнішньоекономічної політики Норвегії.

У третьому розділі «Регіональне співробітництво Норвегії у Північній Європі» розглядається регіональна інтеграція в країнах Північної Європи, її основні етапи. Особливу увагу приділено процесам формування і функціонування міжнародних організацій даного регіону. У тому числі дається оцінка особливостям сучасного етапу процесу інтеграції на півночі Європи, роль і місце Норвегії в регіональному співробітництві.

Список використаних джерел складається з 39 найменувань, з яких – 28 іноземні джерела.

РОЗДІЛ 1

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НОРВЕГІЇ

1.1 Нормативно- правова база відносин Норвегії та ЄС

Управління відносинами з ЄС (за деякими винятками) здійснюється державною службою і характеризується меншим втручанням на політичному рівні, ніж зазвичай це відбувається стосовно суто внутрішніх питань. Це є наслідком не лише відсутності політичного інтересу, а й існування певних структурних аспектів моделі двосторонніх відносин.

Норвегія не є членом Європейського союзу (ЄС). Однак вона пов'язана з Союзом через її членство в Європейському економічному просторі (ЄЕП), підписаному в 1992 році і створеному в 1994 році. Норвегія була одним із засновників Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) в 1960 році, яка спочатку була створена як альтернатива Європейській економічній спільноті (ЄЕС), головному попередникові ЄС. Норвегія розглядала можливість приєднання до ЄЕС і Європейського союзу, але вирішила піти на спад після 1972 і 1994 роках. За даними Європейського соціального опитування, проведеного в 2018 році, 73,6% норвежців проголосували б "Ні" на референдумі за вступ до Європейського союзу.

Норвегія не має офіційних угод з ЄС про співпрацю в області зовнішньої політики. Проте, підтримує тісну і конструктивну співпрацю.

Угода про ЄЕЗ сприяє для дворічного політичного діалогу з питань зовнішньої політики - домовленість, яка добре працює з 1995 року. Міністр закордонних справ Норвегії зустрічається з міністром закордонних справ головуючим в ЄС два рази в рік, а також проводяться регулярні зустрічі глав урядів. Крім того, Норвегія проводить спеціальні зустрічі з Верховним представником ЄС із закордонних справ і політики безпеки [1].

Норвегія і ЄС проводять зустрічі на рівні експертів у міру необхідності

з Європейською службою зовнішніх дій (ЄСЗД) з ключових питань зовнішньої політики. Щорічно проводяться зустрічі на Близькому Сході, на Західних Балканах, в ОБСЄ, Росії та Центральній Азії, а також в Африці.

Норвегія також проводить піврічні консультації з Європейською службою зовнішніх дій на вищому офіційному рівні.

Коли ЄС погоджується з загальними позиціями і заявами з поточних питань зовнішньої політики, Норвегії пропонується приєднатися до цих позицій і заяв, що в переважній більшості випадків так і є. Це хороша ілюстрація того, наскільки близька зовнішня політика Норвегії та ЄС.

Норвегія також має можливість приєднатися до заяв, зроблених ЄС в міжнародних організаціях.

Практична співпраця Норвегії з Спільною зовнішньою політикою і політикою безпеки ЄС (CFSP) є найсильнішим в області Спільної політики безпеки і оборони (CSDP). Тут Норвегія бере участь в різних формах військового і цивільного співробітництва з ЄС.

У цьому контексті важливе значення має участь Норвегії в операціях з врегулювання цивільних і військових криз в ЄС, які регулюються рамковою угодою від 2004 року.

У березні 2006 року Норвегія була першою країною за межами ЄС, яка уклала угоду про співпрацю з Європейським агентством оборони (EDA), і до 2011 року вона була єдиною країною, що не входить в ЄС, яка приєдналася до угоди такого роду. Угода встановлює порядок обміну інформацією і дає Норвегії можливість представити свої погляди з усіх аспектів діяльності EDA. Угода також відкриває шлях норвезької участі в проектах і програмах EDA. Норвегія ефективно використовує угоду про співпрацю з EDA і бере участь в ряді відповідних дослідницьких програм і проектів, які забезпечують поставки для норвезької оборонної промисловості [21].

Існують деякі спільні договори, які оголошуються в неповному обсязі. Є певне формулювання договору про тероризм, а точніше його рішення. У цьому договорі йшлося про теракт 11 вересня 2001 року здійснений в Сполучених Штатах. Отже,

даний документ регламентували лише повідомленням для преси, а саме «Спільна заява для друку генерального секретаря НАТО і головування ЄС».

Норвегія на сучасному етапі користується всіма перевагами, які може надати їй економічна інтеграція з ЄС. Завдяки Угоді 1992 року про створення Європейської економічної зони та корегування її положень (1994, 2004 та 2006 роки) відповідно до зміни інтеграційного контексту в часі Норвегія отримала безперешкодний доступ до внутрішнього ринку ЄС. При цьому евентуальний вступ до ЄС не розглядається нею як імпульс для нових економічних переваг, але такий, що автоматично накладатиме на державу додаткові зобов'язання згідно з чинним *acquis communautaire* ЄС [11].

Ключовим чинником у прийнятті рішення щодо приєднання до Європейського Союзу, як і раніше, є традиційно негативні настрої норвезької громадськості та провідних політичних партій держави, а головними аргументами проти приєднання залишається втрата національного суверенітету, унікальності економічного статусу держави порівняно з соціально-економічною структурою ЄС, загальне перетворення держави на одного з головних донорів бюджету Євросоюзу.

Членство Норвегії в НАТО з одночасною участю в СЗБП та ЄПБО ЄС створює унікальне становище для країни порівняно з іншими європейськими державами-членами ЄС і НАТО, надаючи їй можливість контролювати тенденції розвитку багатостороннього співробітництва в галузі європейської безпеки та бути безпосередньо залученою до них. Однак наявність об'єктивних обмежень участі Осло в інтеграційних механізмах ЄС, а також дотримання в цілому традиційного зовнішньополітичного курсу в галузі безпеки і оборони (що був притаманний періоду блокового протистояння) можна інтерпретувати як надання переваги атлантичній солідарності з НАТО, ніж європейському гуртуванню з ЄС [9].

Сьогодні саме Євросоюз в більшій мірі визначає політику норвезької держави. Близько третини всіх норвезьких законів і нормативних актів так чи інакше пов'язані з загальноєвропейським законодавством, а до 70 відсотків норвезьких муніципальних законів і правил повинні відповідати критеріям Брюсселя, розробленим, треба відзначити, без участі норвезьких політиків.

Консервативний уряд який прийшов до влади на чолі з прем'єром Ерной Солберг ставить перед собою завдання збільшити вплив Норвегії на питання європейської політики, в тому числі і шляхом перегляду нинішніх домовленостей з ЄС [23].

У 2001 році Норвегія підписала кілька важливих документів про співробітництво з ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ. Країна приєдналася до Дублінської конвенції щодо критеріїв і механізмів надання притулку (1990 року) та до Загальноєвропейської дактилоскопічної бази Eurodac (2003 року). Норвегія уклала угоди про співробітництво з Європолем у 2001 році і з Євроюстом в 2005 році. У 2003 році Норвегія підписала угоду з ЄС про взаємну допомогу в розслідуванні кримінальних справ.

Укладені угоди надали Норвегії можливість брати участь у тих сферах діяльності ЄС, до яких прагнула більшість громадян цієї держави. Важливим аспектом нинішньої політики ЄС є французько-британська ініціатива щодо значного підвищення ролі ЄС у вирішенні питань загальної безпеки на європейському континенті в контексті розширення НАТО. Це, на думку Норвегії, може істотно вплинути на критерії її національної безпеки. Норвегія, яка є асоційованим членом Західноєвропейського Союзу і тісно співпрацює у військовій галузі зі США, буде вимушена певною мірою змінити пріоритетні напрямки своєї оборонної стратегії і шукати шляхи вирішення проблеми збереження статусу країни, яка має реальні механізми впливу на політику загальноєвропейської безпеки.

Основна місія Представництва ЄС у Норвегії – «партнерство, а не інтеграція» [17].

Незважаючи на те, що Норвегія відкинула членство в ЄС на референдумах в 1972 і 1994 роках, вона все ще має тісні стосунки з ЄС в рамках Угоди про ЄСП і ряду інших двосторонніх угод. Норвегія — член ООН, Ради Європи, ОБСЄ, Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ), через яку реалізує свої відносини з Євросоюзом, а також Північної Ради (ПР) і Ради Держав Балтійського моря (РДБМ).

Норвегія пов'язана з ЄС тісніше, ніж це здається з першого погляду. Слід враховувати не тільки законодавство ЄВР, а й Шенгенське законодавство, і

двосторонні угоди про співпрацю в рамках Європейської політики безпеки і оборони, і участь Норвегії в проєктах Європейського оборонного агентства. Всі 17 міністерств Норвегії стикаються з питаннями, на які так або інакше впливає участь країни в ЄЕП. До теперішнього часу Норвегія перенесла 2/3 законодавства ЄС в національне право. Норми ЄС були інкорпоровані в 170 з 600 статутів і майже в 1000 регламентів. Тільки в рамках угоди про ЄЕП Норвегія прийняла 6000 законодавчих актів ЄС та всього 17 раз скористалася з наявної у неї можливості відмовитися від перенесення.

Важливою характеристикою угод Норвегії з ЄС є їх безстроковість. Їх дія може бути припинена будь-якою стороною з попереднім повідомленням (наприклад, повідомлення про припинення Угоди про ЄЕП має бути надіслано не пізніше, ніж за 12 місяців), але до тих пір, поки це не станеться, угоди діють безперервно і не існує жодних вимог щодо їх періодичного оцінювання або реформування. В цьому відношенні угоди є прикладом того, що в політичній науці називається «делегацією відкритого складу». Рамки таких угод є досить гнучкими стосовно того, що підпадає під сферу їх дії, тобто є, наприклад релевантним до Угоди про ЄЕП. Однак, важливо зазначити, що кожна нова зміна в політиці або законодавстві ЄС, що має істотне значення, вимагає надання згоди національним парламентом. У період з осені 1992 р. по осінь 2011 р. парламент Норвегії ухвалив 287 таких рішень.

У 2006 році Європейський Союз разом з Норвегією, Росією, Фінляндією та Ісландією прийняли оновлену версію проєкту «Північний вимір». У новій концепції Проєкту рамковий документ, як результат, замінив черговий План дій співпраці зазначених країн. Цей документ набув чинності з січня 2007 року. Принциповою різницею між «новим» та «старим» «Північним виміром» став перехід від концепції односторонньої політики ЄС відносно країн Півночі до концепції спільної політики ЄС, Росії, Норвегії та Ісландії.

Зокрема, згідно з параграфом 3, пунктом 14 Рамкового документу, «Північний вимір» став регіональним виразом Спільних просторів РФ – ЄС. Таким чином, Російська Федерація та Європейський Союз погодилися розглядати політику

«Північного виміру» як наскрізну тему співробітництва за одночасної участі в ньому Норвегії [23].

Норвегія була рушійною силою в ініціюванні формування Баренцового європейсько-арктичного співробітництва. У цьому процесі також велике значення мали непростий характер та динаміка взаємодії Норвегії з ЄС.

Офіційне створення Ради Баренцового Євро Арктичного Регіону (РБЄР) сталося відразу після створення Ради держав Балтійського моря (РДБМ) [21].

На сучасному етапі Норвегія націлена на збільшення свого впливу в питаннях європейської політики, в першу чергу в питанні перегляду нинішніх домовленостей з Європейським союзом, оскільки Норвегія поділяє погляди та інтереси Європи в міжнародній політиці і тісно співпрацює з ЄС у зовнішній політиці і політиці безпеки.

Співпраця в рамках ЄС знаходиться в постійному і багатосторонньому розвитку, що дозволяє поставити нові завдання і надає нові можливості, які повинні бути прийняті до уваги в політиці Норвегії щодо Європи.

Протягом десятиліть Норвегія співпрацює з Європейським союзом в питаннях зовнішньої політики, безпеки і оборони. Таким чином, вона брала участь в цивільних і військових операціях ЄС, приєдналася до політичних декларацій ЄС і обмежувальних заходів проти держав і / або окремих осіб і співпрацювала з Європейським агентством оборони. На відміну від інших рамок співпраці між ЄС і Норвегією, таких як угоди про ЄП і Шенгенській угоді, співпраця у зовнішній політиці, безпеці і обороні не залежить від єдиної схеми, з ретельно продуманими інституційними механізмами і динамічними зобов'язаннями [28].

Частіше Норвегія об'єднує свої сили з Союзом спеціальним чином і часто на основі неформальних домовленостей. Це допускає гнучкість, але також тягне за собою те, що Норвегія має мало офіційних каналів для здійснення впливу на рішення CFSP ЄС, на які вона згодом підписується. На цьому тлі і в міру того, як ЄС став більш активним у цій галузі політики,

Норвегія знову проявила інтерес до поглиблення своїх відносин з Союзом в питаннях CFSP. Норвегія розглядає способи, за допомогою яких можна розширити

свою співпрацю і розробити інституційні домовленості з ЄС в цій області. Обговорення засноване на оцінці того, що ЄС може запропонувати з урахуванням своїх конституційних рамок, про що свідчать поточні дискусії з Великобританією про майбутнє партнерство в галузі безпеки після Брексіту.

З огляду на зростаючу взаємодію між CFSP і іншими сферами діяльності ЄС, також обговорюється, чи може Норвегія отримати дивіденд співпраці від своєї участі в єдиному ринку через ЄАНС, щоб побудувати більш глибоку і більш активну співпрацю з ЄС у CFSP.

Передбачаються чотири можливих шляхи розширення співпраці між Норвегією та ЄС в області CFSP:

- розширення нинішньої співпраці за рахунок спеціальної участі в нових ініціативах CFSP,
- більш активне використання інших існуючих рамок співпраці між ЄС і Норвегією, включаючи ЄАНС,
- створення окремої угоди між ЄС і Норвегією по ОВПБ, участь в багатосторонньому партнерстві між ЄС і Великобританією по ОВПБ.

Уряд заявляє, що він прагне внести свій внесок в створення загального європейського ринку оборони і безпеки в рамках, наданих Директивами ЄС. Американський ринок також вважається важливим, але практично закритий для іноземних фірм.

Через своє членство в Європейському економічному просторі (ЄЕП) Норвегія застосовує аналогічний тип регулювання, як стаття 346 Лісабонського договору, через статтю 123 Угоди про ЄЕП 1994 року.

Оборонно-промислова політика враховує європейські Директиви Союзу з оборони і безпеки 2009/81 / ЕС, які також застосовуються до Норвегії як члену Європейського економічного простору.

Відповідно до політики Директиви, яка фактично практикується в ЄС, створить прецедент того, як з нею звертатимуться до Норвегії. Норвегія також підписала угоду про співпрацю з EDA в 2006 році.

Був представлений провідний політичний документ для Збройних сил, довгостроковий план в законопроекті парламенту в червні 2016 року [4].

Завдяки Угоди про ЄЕЗ і двостороннім угодам з ЄС Норвегія в даний час бере участь в 12 програмах ЄС і 31 агентствах ЄС. Крім того, Норвегія бере участь в роботі п'яти агентств, які керують програмами ЄС.

Держави ЕЕА ЕФТА беруть участь на рівних з державами-членами ЄС, і охоплюючи області включають в себе все від співпраці в області досліджень і статистики до здоров'я і безпеки дорожнього руху.

Норвегія також має двосторонню угоду про участь в міжрегіональних програмах в рамках регіональної політики ЄС.

Станом на 2017 рік Норвегія брала участь в наступних агентствах ЄС:

Виконавче агентство з освіти, аудіовізуальних засобів та культури
(EACEA)

Європейське агентство з управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах (FRONTEX)

Європейське агентство з безпеки та гігієни праці (EU-OSHA)

Європейське агентство з авіаційної безпеки (EASA)

Європейське банківське управління (ЄБА)

Європейський центр профілактики та контролю захворювань (ECDC)

Європейський центр розвитку професійної освіти (CEDEFOP)

Європейське хімічне агентство (ECHA)

Європейське оборонне агентство (EDA)

Європейське агентство з навколишнього середовища (EEA)

Європейське агентство з безпеки харчових продуктів (EFSA)

Європейський фонд поліпшення умов життя і праці (EUROFUND)

Європейський наглядовий орган GNSS (Глобальна навігаційна супутникова система)

Європейський інститут інновацій і технологій (EIT)

Європейське управління по страхуванню та пенсійному забезпеченню
(EIOPA)

Європейське агентство з безпеки на морі (EMSA)
 Європейське агентство з лікарських засобів (EMA)
 Європейський центр моніторингу наркотиків і наркоманії (EMCDDA)
 Європейське Агентство Мережевий і Інформаційної Безпеки (ENISA)
 Європол (правоохоронний орган ЄС)
 Європейське залізничне агентство (ERA)
 Виконавчий орган Європейської дослідницької ради (ERC)
 Європейське управління з цінних паперів і ринків (ESMA)
 Європейська рада з системних ризиків (ESRB)
 Супутниковий центр Європейського Союзу (EUSC)
 Відділ співпраці судових органів Європейського Союзу (EUROJUST)
 Виконавче агентство з питань охорони здоров'я і споживачів (EAHC)
 Дослідницьке агентство (REA)
 Європейський поліцейський коледж (CEPOL)
 Європейський офіс підтримки притулку (EASO)
 Виконавче агентство з малим і середнім підприємствами (EASME)

Норвегія - єдина третя країна, яка, бере участь у підготовчій діяльності ЄС з оборонних досліджень (90 млн. євро на 2017-2019 роки).

Однак вплив Норвегії на прийняття рішень в ЄС обмежений. Внесок третіх країн в діяльність CSDP, як правило, «без шкоди для автономії ЄС в прийнятті рішень». Можливості для більш неформального прийняття рішень також обмежена. Вкладники з третіх країн залучаються до процесу планування пізніше і Повний доступ до документів, виданих ЄС, надається тільки після дозволу Комітета з політичних питань і безпеки (PSC). Норвегія прагне до повної участі в процесі прийняття рішень протягом майже двох десятиліть. Вона пильно стежить за останніми подіями такими як активація постійного структурного співробітництва (PESCO) і зацікавлена в доступі досліджень і можливостей EDF.

ЄС назвав свої відносини з Норвегією привабливою моделлю для розвитку майбутніх зв'язків зі своїми сусідами. У 2014 році Рада Європейського Союзу заявила, що попередньою умовою для країн, які не є членами, які хочуть тісної

інтеграції з ЄС, є створення єдиної інституційної структури, подібної ЄАНС, для забезпечення однорідності і правової визначеності.

Стратегія Норвегії щодо співпраці з ЄС на період 2018-2021 рр. має два основних напрямки.

По-перше, співпраця з ЄС має допомогти реалізувати бачення уряду для частини світу: Європи, яка є безпечною, вільною та економічно сильною, і де окремі країни несуть спільну відповідальність за рішення загальних проблем.

По-друге, проводиться ефективна європейська політика, яка дозволить максимально успішно просувати норвезькі інтереси з країнами Європи [21].

Угода про Європейський економічний простір (ЄЕП) є наріжним каменем відносин між Норвегією та ЄС. Він об'єднує 28 країн-членів ЄС і три держави-члена ЄЕП, Норвегію, Ісландію та Ліхтенштейн, на внутрішньому ринку, регульованому одними і тими ж основними правилами.

Норвегія бере участь в ключових аспектах співпраці ЄС в галузі юстиції та внутрішніх справ, з яких шенгенське співробітництво є найбільш важливим. Коли ЄС погоджується з загальними позиціями і заявами з поточних питань зовнішньої політики, Норвегії пропонується приєднатися до цих позицій і заяв, що в переважній більшості випадків так і є. Це хороша ілюстрація того, наскільки близька зовнішня політика Норвегії та ЄС.

Норвегія також має можливість приєднатися до заяв, зроблених ЄС в міжнародних організаціях.

За допомогою ЄЕП, Шенгенської та інших угод, Норвегія інтегрувалась з ЄС у декілька різних способів. Інтеграція є основою, у тому сенсі, що Норвегія прийняла законодавство ЄС і взяла на себе зобов'язання дотримуватись його, так якби вона була членом ЄС. Норвегія не бере інституційної участі в ЄС, але вона інституційно пов'язана з Союзом за допомогою різних положень відповідних угод.

Консервативний уряд на чолі з прем'єром Ерною Солберг, що прийшов до влади у 2013 році, ставить перед собою завдання збільшити вплив Норвегії щодо питань європейської політики, в тому числі і шляхом перегляду нинішніх домовленостей з ЄС [19].

З'ясовано, що головною опорою інтеграції Норвегії з ЄС є Угода про Єдиний економічний простір – масштабний міжнародно-правовий документ, який включає в себе більшу частину двосторонньої співпраці і впливає на модель інтеграції загалом.

Встановлено, що ключовою негативною рисою норвезької моделі відносин з ЄС є «інтеграція без представництва», тобто відсутність у Норвегії можливості вплинути на процес прийняття Союзом рішень, які суттєво впливають на законодавство і політику країни.

Констатовано факт, що з погляду міжнародного права та практики міжнародного співробітництва норвезька модель інтеграції з ЄС є винятковою. Норвегія може прийняти рішення про укладення угод про вільну торгівлю самостійно. Проте насправді існує кілька важливих обмежень для цієї свободи.

Під час переговорів Норвегія не може проявляти гнучкість по відношенню до багатьох нормативних актів, розроблених ЄС. Норвегія також усвідомила, що, будучи невеликим ринком, вона не така приваблива для переговорів, як інші, і, наприклад, вона не включена в переговори по ТТП.

Воістину унікальним елементом норвезької моделі є те, що домовленість про ЄЕЗ тягне за собою «інтеграцію без представництва». Угоди не дають Норвегії місце за столом, право голосу, і тільки надають їм дуже обмежені можливості впливати на порядок денний ЄС. Норвегія залишилася, як і будь-який інший брюссельський лобіст, яка намагається впливати на ЄС ззовні. Оскільки ЄС розширився і став важливим глобальним регулятором і розробником стандартів, Норвегія усвідомила, що стає все важче лобіювати ЄС, навіть в тих областях, де Норвегія має значні переговорні повноваження, такі як нафта і газ або фінансові правила.

Норвегія дуже виграла від глибокої інтеграції з ЄС. Угоди з ЄС забезпечили доступ до величезного ринку і знизили деякі витрати і невизначеність щодо регулювання для третіх сторін, пов'язаних з неучастю. Високі ціни на сировину, особливо на нафту і газ, допомогли витримати витрати, не пов'язані з членством.

Існуючий формат відносин між Норвегією та ЄС можна розцінити як певний різновид національного компромісу, коли, з одного боку, враховано бажання

норвежців не входити до Європейського союзу, а з іншого – вони можуть користуватися перевагами тісної співпраці з ЄС. В даний час Норвегія, очевидно, має намір продовжувати розвивати відносини і світогосподарські зв'язки з метою підвищення якості розвитку як своєї економіки, так і відносин з іншими країнами.

Тому Королівство є членом кількох міжнародних організацій, в рамках яких виконує ряд обов'язків політико-економічного характеру. Можна простежити, що навіть будучи учасником таких міжнародних організацій як ВТО, ОЕСР, а також взаємодіючи з Євросоюзом, Норвегія все одно прагне максимально зберігати свій суверенітет і інтереси власного національного господарства і при цьому не любить надавати агресивний тиск на партнерів в дипломатичних контактах. Норвегія своїм прикладом демонструє можливість бути незалежною, будучи в Західному блоці. Більш того, Осло показує можливість успішно розвиватися поза ЄС, на що починають орієнтуватися деякі країни-члени Європейського Союзу [9].

1.2. Нормативно-правова база регіонального співробітництва Норвегії у Північній Європі

Характерною особливістю норвезьких доктринальних документів у відношенні Арктики є їх переважно внутрішня спрямованість. При всій важливості міжнародних аспектів норвезька арктична стратегія перш за все націлена на вирішення проблем своїх самих північних територій і забезпечення їх сталого розвитку.

Норвезька стратегія щодо розвитку північних регіонів країни і прилеглих морських просторів була вперше затверджена в 2006 р і багато в чому послужила моделлю для інших арктичних держав. Її реалізація передбачає вирішення Норвегією наступних конкретних завдань:

- створити багатогалузеву і високорозвинену економіку, ефективну систему управління ресурсами і захистом навколишнього середовища;
- забезпечити захист прав корінних народів;
- зайняти провідні позиції в науковому дослідженні Арктики;

- зміцнити свій суверенітет над архіпелагом і акваторією Шпіцбергена;
- зміцнити співпрацю з Росією щодо запобігання незаконного рибальського промислу;
- забезпечити збройне присутність і посилити берегову охорону.

Стратегія спрямована на досягнення цих цілей за рахунок розширення міжнародного співробітництва в галузі експлуатації ресурсів, управління довкіллям та досліджень. Головний метод - активний діалог із сусідами, партнерами та союзниками.

Ключовими словами першої стратегії стали «присутність», «активність» та «знання».

У березні 2009 року з'явилася оновлена версія стратегії під назвою «Нові структурні елементи на Півночі», яка включала основні напрямки політики її попередниці, але з акцентом на розвиток бізнесу та знання навколишнього середовища. У стратегії викладено сім основних політичних пріоритетів Норвегії в Арктиці:

1. Розвиток знань про клімат та навколишнє середовище на Крайній Півночі.
2. Удосконалення системи контролю, реагування на надзвичайні ситуації та безпеку морського судноплавства у північних водах.
3. Сприяння сталому розвитку морських нафтових родовищ та відновлюваних морських ресурсів.
4. Сприяння розвитку наземного бізнесу.
5. Подальший розвиток інфраструктури Півночі.
6. Збереження суверенітету та зміцнення транскордонного співробітництва.
7. Збереження культури та забезпечення життєдіяльності корінних нечисленних народів.

Оновлена стратегія Норвегії «Арктична стратегія Норвегії – між геополітикою та соціальним розвитком» була ухвалена у квітні 2017 року. Основна мета декларована уряду на найближчі роки зробити північні території Норвегії найінноваційнішим та найстійкішим регіоном у країні. Цей документ закріпив п'ять пріоритетних напрямків: міжнародне співробітництво, розвиток бізнесу, розвиток

знань, інфраструктура, захист довкілля та забезпечення готовності до надзвичайних ситуацій [39].

Оновлена стратегія була представлена 21 квітня 2017 р в м. Буде. У ній містився аналіз проблем охорони навколишнього середовища, безпеки, питань реагування на надзвичайні ситуації, міжнародного співробітництва, розвитку бізнесу та інфраструктури. Головна спрямованість Основних напрямів - забезпечити стійкий і інноваційний розвиток арктичної території Норвегії за рахунок тісної інтеграції науки, освіти і бізнесу.

Норвегія приділяє велику увагу міжнародній співпраці в Арктиці. Так, з 2006 р. в м. Тромсе на щорічній основі проводиться конференція "Арктичні рубежі", кількість учасників в якій до теперішнього часу досягло 3,5 тис. делегатів з 35 країн. Тут обговорюються найбільш значущі питання освоєння арктичних територій, механізми зміцнення міжнародного співробітництва та концепція сталого розвитку.

Важливу роль в здійсненні міжнародного співробітництва на Півночі Європи грають регіональні міжнародні організації. В регіоні Європейського Півночі активно діють: Рада Баренцева / Євроарктичного регіону (СБЄР), Рада Міністрів Північних Країн, Арктичний Рада, Північний рада. Найбільш ефективно суб'єкти Півночі Європи беруть участь в Баренцевому і балтійської співпраці.

Рада Баренцева / Євроарктичного регіону (СБЄР) був заснований як форум регіональної співпраці 11 січня 1993 на зустрічі міністрів закордонних справ Росії і країн Північної Європи в місті Кіркенесі (Норвегія).

До нього увійшли на правах постійних членів Данія, Ісландія, Норвегія, Російська Федерація, Фінляндія і Швеція, а також Комісія Європейських співтовариств. Дев'ять держав - Великобританія, Німеччина, Італія, Канада, Нідерланди, Польща, Франція, США, Японія - мають статус спостерігачів. Документом, в якому була сформульована концепція «Баренцева співробітництва», є Кіркенеська декларація проголошена в 1993 р. Метою Ради є сприяння сталому розвитку регіону, двосторонньому і багатосторонньому співробітництву в галузі економіки, торгівлі, науки і техніки, навколишнього середовища, інфраструктури, освіти і культурних обмінів, туризму, а також реалізації проектів, спрямованих на

поліпшення становища корінного населення Півночі. СБЄР збирається щорічно на рівні міністрів закордонних справ. Рішення з питань діяльності організації Рада приймає на основі консенсусу. Голозування в СБЄР здійснюється на добровільній ротаційній основі. Під егідою СБЄР діє Регіональна рада, до якої входять керівники адміністративних одиниць, які базують Баренцев регіон: з Росії - Мурманська і Архангельська області, Ненецький автономний округ, Республіка Карелія, а з січня 2002 року - також Республіка Комі, від Норвегії - губернії Нордланд, Фіннмарк і Тромс, від Швеції - губернії Норрботтен і Вестерботтен і від Фінляндії - губернія Лапландія і союзи комун Кайнуу і Північної Остроботнії, а також представники корінного населення регіону. Голоує в Раді на дворічної ротаційній основі один з регіонів. Регіональна рада розробляє так звану «Баренцеву програму співпраці». До Програми входять проекти за такими основними напрямками: розвиток промисловості і інфраструктури, підвищення кваліфікації кадрів та освіту, охорона навколишнього середовища та охорону здоров'я, добробут і культура, корінні народи. Робочим органом СБЄР є Комітет старших посадових осіб, що складається з представників зовнішньополітичних відомств країн-членів і спостерігачів СБЄР. Комітет старших посадових осіб готує сесії міністрів, здійснює поточну діяльність СБЄР, курирує робочі групи Ради. У СБЄР діють робочі групи з економічного співробітництва, екології, енергетики, Північному морському шляху, молодіжної політики. Під егідою робочої групи з економічного співробітництва функціонують цільові групи з подолання торгових бар'єрів і по лісовому господарству. В рамках співпраці СБЄР з Баренцевим регіональним радою діють також об'єднані робочі групи по культурі, охороні здоров'я і пов'язаним з ним соціальних питань, енергетиці, освіті і наукових досліджень, туризму.

Наступна міжнародна регіональна структура Арктична рада (АР) - покликана сприяти співробітництву в галузі охорони навколишнього середовища і забезпечення сталого розвитку приполярних районів. Декларація про його створення була підписана 19 вересня 1996 в Оттаві (Канада) представниками восьми арктичних держав: Данії, Ісландії, Канади, Норвегії, Росії, США, Фінляндії та Швеції. Рада створена як міждержавний «форум високого рівня». Збирається на свої сесії на рівні

міністрів раз на два роки. Поряд зі згаданими арктичними країнами «постійними учасниками» Ради є Міжнародна асоціація алеутів, Рада саамів, Асоціація корінних нечисленних народів Півночі, Сибіру і Далекého Сходу Російської Федерації, Арктичний рада атабасканов і Міжнародна рада гвічінов. Категорія «постійного учасника» була створена для того, щоб забезпечити «активну участь і повні консультації» перш за все з представниками корінних народів Арктики. Кількість «постійних учасників» може бути збільшено, але не повинно в будь-якому випадку перевищувати кількість держав-членів Ради. Згідно установчої Декларації, в Арктичному раді існує також статус спостерігача. Його можуть мати Неарктичного країни, міжурядові та міжпарламентські організації, а також організації універсального і регіонального характеру, включаючи неурядові.

На даний момент в число спостерігачів входять Великобританія, Нідерланди, Польща, ФРН, Франція, ЮНЕП, Комісія ООН з навколишнього середовища в Європі (Юнек), Рада міністрів Північних країн, Постійний комітет парламентаріїв Арктичного регіону, Північний Форум, Всесвітній фонд природи, Міжнародний арктичний науковий комітет (МАНК), Північноатлантична комісія з морських ссавців, Консультативний комітет охорони морів (АКОПС), Світова Асоціація оленярів, Союз по збереженню циркумполярної Арктики, Міжнародна Арктична асоціація соціальних наук, Міжнародна Федерація товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, Міжнародний союз охорони природи.

У 1952 р. була заснована Північна Рада - регіональна організація співпраці парламентаріїв країн Північної Європи - Данії, Ісландії, Норвегії, Швеції і Фінляндії (з 1955 р). Діяльність Північної Ради полягає у виступах з ініціативами по проблематиці північного регіону. Організація є консультативно-контрольним органом з питань, що стосуються співпраці між окремими або всіма п'ятьма державами, включаючи автономні території (Фарерські острови, Гренландію і Аландські острови).

Північна Рада дає рекомендації і висловлює думку Раді міністрів Північних країн (СМСС створений в 1971 році як форум співпраці урядів скандинавських країн) і урядам. Рішення Північної Ради носять форму рекомендацій і мають значну вагу. У

більшості випадків його рішення набувають форму конкретних дій з боку відповідних урядів, парламентів і СМСС.

Північна Рада складається з 87 членів, що обираються національними парламентами. Парламенти Данії, Норвегії, Фінляндії і Швеції представлені в ньому делегаціями по 20 депутатів, Ісландії - 7 депутатів. Представники Гренландії, Фарерських і Аландських островів (по два депутата) входять у відповідні національні делегації і обираються органами місцевого самоврядування.

Органами Північної Ради є Пленарна сесія, Президія і комітети.

Пленарна сесія Північної Ради скликається раз на рік (зазвичай 44-ий тиждень року).

Позачергова сесія або тематичні сесії проводяться за рішенням Президії або на вимогу, хоча б, двох урядів або 25 обраних представників.

Сесії Північної Ради проводяться по черзі в кожних країнах-членах, і в них крім депутатів беруть участь представники урядів північних країн (включно з представниками місцевих урядів трьох самоврядних територій).

Пленарна сесія приймає рекомендації, думки, визначає правила процедури, кількість і сфери діяльності комітетів Північної Ради, місце і час наступної сесії, обирає Президію.

У листопаді 1959 р. Данія, Норвегія і Швеція підписали в Стокгольмі Угоду про створення ЄАВТ. У 1961 р. в якості асоційованого члена до ЄАВТ приєдналася Фінляндія, а в 1970 р. - Ісландія. В рамках об'єднання були знижені мита та скасовані кількісні обмеження в торгівлі промисловими товарами.

Разом з тим участь в ЄАВТ гостро поставило перед країнами Північної Європи питання про значення для них «північного співробітництва». Стратегічний вибір на його користь вони зробили в угоді, підписаній в 1962 р. в Гельсінкі. Офіційно вона називається Угода про співробітництво між Фінляндією, Данією, Ісландією, Норвегією та Швецією. Гельсінкської угода стала базовим документом «північного співробітництва», який закріпив його пріоритетне значення для країн регіону. Це дало потужний політичний імпульс розвитку інтеграційних процесів і стало своєрідною «дорожньою картою» розвитку співробітництва в таких областях, як

право, економіка і соціальне забезпечення, культура, транспорт і зв'язок, захист навколишнього середовища. Держави регіону зобов'язалися проводити консультації з питань які становлять спільний інтерес при їх обговоренні в міжнародних організаціях.

Для розвитку північноєвропейської інтеграції співпраці в законодавчій сфері надавалося першорядне значення. У Гельсінській угоді закріплювалося зобов'язання прагнути до забезпечення рівних прав громадянам держав європейської Півночі при розробці внутрішніх законів, уніфікувати законодавство в області приватного права, кримінальних злочинів і покарань за них. Держави регіону надали один одному можливість проводити на своїй території розслідування злочинів і кримінальне переслідування злочинців, а також забезпечувати виконання рішень судів та органів влади. Угода передбачала уніфікацію законів у соціальній сфері, створення паспортної унії і взаємне визнання дипломів.

Основи арктичної стратегії Норвегії, зокрема й військової, були вперше визначено у декларації норвезького уряду з питань зовнішньої політики від 4 лютого 2007 р. У цьому документі було наголошено: чітко визначено, що захист норвезьких інтересів на Півночі у сфері економіки, навколишнього середовища та безпеки має вважатися пріоритетною, а самі інтереси взаємопов'язаними. Стверджувалося також, що «уряд домагатиметься міжнародного визнання норвезької позиції щодо Шпіцбергену, рибоохоронним зонам, видобутку нафти та газу, а також охороні навколишнього середовища». Ставилось завдання «посилити норвезьку військову присутність та зміцнити суверенітет на Півночі, включаючи постійну готовність норвезьких збройних сил до надзвичайних ситуаціям екологічної властивості, а також зміцнення потенціалу Служби берегової охорони контролю за природними ресурсами та готовності до надзвичайних ситуацій».

У документах, опублікованих у 2009 та 2014 роках. арктична стратегія Норвегії отримала подальший розвиток та уточнення. Досить жорстко було поставлено питання про дотримання норвезького суверенітету в Арктиці, а також зроблено акцент на питаннях безпеки. Зокрема, ставилось завдання розвитку

системи розвідки та спостереження за морським, повітряним та сухопутним просторами в регіоні, а також подальшого нарощування військової присутності.

Стратегічні засади Норвегії відповідають спільній арктичній політиці НАТО щодо захисту західних геоекономічних та геополітичних інтересів у цьому перспективному регіоні.

Примітний і той факт, що Норвегія є однією з перших ратифікувала Конвенцію ООН з морського права 1996 р., а 2006-го подала заявку до Комісії ООН про межі континентального шельфу з вимогою розширення меж своєї економічної зони у трьох районах Арктики – у Північному Льодовитому океані, Баренцеве та Норвезьке моря. У грудні 2006 р. у країні було прийнято так звану стратегія розвитку північних регіонів/ Як головна мета в ній заявлено забезпечення сталого зростання та розвитку цих регіонів шляхом зміцнення міжнародного співробітництва в галузі використання природних ресурсів, управління навколишнього середовища та під час проведення наукових досліджень. Однак, незважаючи на цілком мирний характер цих завдань, Осло за допомогою реалізації цієї стратегії планує отримати максимум економічних та військово-політичних переваг. Для цього керівництво країни має намір вжити низку заходів, спрямованих на розвиток міжнародних зв'язків з сусідами по регіону, а також промисловості у північній частині країни, зміцнення економічного співробітництва, підтримку науки та освіти, удосконалення національних збройних сил. Як і США, Норвегію не влаштовує делімітація меж арктичного шельфу за «секторним» принципом. Військово-політичне керівництво країни вважає справедливим поділ по серединній лінії, коли кордон поділу проходить на рівному віддаленні від берегових ліній держав. За такого розділу в районі Баренцевого моря утворюється «вільна» акваторія площею 175 тис. км², де є великі за своїми запасами газові родовища (біля н. п. Штокман). Цю територію намагається приєднати до себе Осло, зарезервувавши національне право на подальше її розширення більш пізньому етапі.

Основні цілі та завдання Норвегії, яка, поряд із Данією, є молодшим гравцем в Арктиці викладені в урядовому документі. Зазначимо, що уряд країни визнає розвиток своїх північних регіонів як значний проект для Норвегії та всієї Крайньої

Півночі Європи. Насамперед у документі констатується важливість для зовнішньої політики Норвегії передбачуваності та довгостроковості дій у арктичних регіонах, що було властиво країні протягом багатьох десятиліть. Норвегія, йдеться у документі, яка має намір твердо відстоювати свій суверенний контроль над використанням ресурсів, водночас відкрита для пошуку нових форм співробітництва. Виразно декларується завдання посилення уваги до захисту загальновідомих інтересів Норвегії, розвитку співробітництва, налагодження відповідального управління ресурсами, охорони навколишнього середовища та вирішення проблем кліматичних змін.

У документі визнається політичний аспект північних регіонів, тобто. різні механізми співробітництва країн Північної Європи, відносини зі США та Канадою в рамках Арктичної Ради, а також відносини з Євросоюзом у рамках «Північного виміру».

Інтерес до північних регіонів влада Норвегії пояснює не в останню чергу процесами у сфері екології та енергетики. Ці ж проблеми перебувають у центрі дискусій Норвегії з Євросоюзом, США, Німеччиною, Францією, Канадою та скандинавськими країнами.

Особливу значимість для Норвегії має той факт, що 2/3 нерозвіданих енергоресурсів залягають у норвезькій частині шельфу Норвезького та Баренцевого морів. Неможливо відмовити норвежцям у тому, що, на їхню думку, для багатьох країн енергетичні питання все більше стають частиною безпекової політики.

Інший аспект арктичної політики Норвегії – кліматичні зміни. Коротко викладаючи загальновідомі факти потепління в Арктиці та їх наслідки для корінних народів регіону, документ наголошує на ролі розширення міжнародного співробітництва з моніторингу стану довкілля Арктики. У документі йдеться про намір країни дотримуватися своїх зобов'язань за Кіотським протоколом. Особливого значення надається широкому використанню архіпелагу Свальбарда як міжнародного полігону з дослідженням кліматичних змін. Але така робота має базуватися на наступні принципи:

– послідовне та тверде відстоювання суверенітету Норвегії;

- Коректне дотримання Договору про Свальбард;
- Контроль за його виконанням на практиці;
- збереження спокою та стабільності у регіоні;
- Охорона унікальної дикої природи регіону;
- Підтримка норвезьких поселень на архіпелазі Свальбарда.

Норвегія надає важливого значення діалогу з основними країнами Заходу щодо проблемам енергетики та екології, прагне роз'яснювати свою позицію та свої інтереси в арктичному регіоні, знаходити нові сфери та форми співробітництва. Належна увага приділяється використанню всіх можливостей регіональних форумів, наприклад Арктичної Ради, розвитку співробітництва з інститутами Євросоюзу, Росією, США тощо.

Підкреслюючи намір перетворити Баренцеве море на море співробітництва, Норвегія в той же час відзначила конфлікт інтересів, пов'язаних з використанням рибних, а в майбутньому нафтогазових ресурсів у Баренцевому морі. На порядку денному стоять проблеми відповідального управління ресурсами, збереження біологічного розмаїття та особливо вразливих екосистем.

Висновки до розділу 1:

Норвегія і ЄС тісно співпрацюють з питань зовнішньої політики. Уряд уважно стежить за спільною зовнішньою політикою ЄС, прагнучи забезпечити координацію і співпрацю в тих областях, де це може допомогти захистити інтереси Норвегії.

У багатьох областях зовнішня політика Норвегії і зовнішня політика ЄС дуже схожі. Норвегія і країни ЄС поділяють фундаментальні цінності і погляди і часто подібні цілі. Це відноситься до основних областей політики, таким як права людини, політика взаємодії, зміна клімату та довкілля. В результаті цього Норвегія і ЄС часто мають спільні інтереси по відношенню до інших міжнародних суб'єктів. Тому в інтересах Норвегії тісно співпрацювати з ЄС з питань зовнішньої політики.

Оскільки Норвегія не бере участі в політичних процесах прийняття рішень в Брюсселі, то цілком природною є відсутність достатніх стимулів для участі країни в

політичній взаємодії. Але якщо політична взаємодія все ж таки відбувається, то вона, як правило, обмежується дуже невеликим числом окремих питань. Крім того, дебати в Норвегії часто проводяться під кінець процесу, після того як ЄС прийняв свої рішення або вжив заходів.

Норвегія на сьогоднішній день виступає свого роду провідником інтересів країн Західної Європи та США в Арктиці. Як наслідок, зовнішня політика держави в регіоні характеризується жорсткою позицією щодо вироблених іншими прибережними арктичними державами механізмів можливих варіантів використання надр та акваторії високих широт. Протягом останнього десятиліття

Осло розробляє відповідні концептуальні програми захисту національних інтересів у регіоні з обов'язковою прив'язкою їх до інтересів колективної безпеки рамках Альянсу.

РОЗДІЛ 2

ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІР ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВЕКТОРУ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НОРВЕГІЇ

2.1. Політична складова відносин Норвегії та ЄС

У національних інтересах Норвегії тісно співпрацювати з ЄС і брати активну участь у політичних процесах, що відбуваються в Європі. Щоб успішно впливати на важливі рішення, Норвегія має бути яснішою, серйознішою і раніше у питаннях європейської політики [20].

Норвегія в зовнішній політиці по традиції є активною державою. Першим відомим норвезьким борцем за мир і врегулювання міжнародних конфліктів був полярний дослідник і дипломат Фрітьоф Нансен.

Після Другої світової війни співпрацю в ООН і її спеціалізованих організацій було наріжним каменем норвезької зовнішньої політики. Норвегія є північним флангом НАТО з моменту заснування альянсу і донині відіграє важливу роль в цьому воєнно-політичному союзі.

Норвезька держава відмовилася стати членом Європейського союзу, проте тісно співпрацює з ним в ряді областей. Близько 80% норвезького експорту товарів і послуг припадає на країни ЄС. У зовнішній політиці і в політиці безпеки Норвегію і ЄС пов'язують спільні інтереси і широкі зв'язки співпраці, тому розвиток всередині ЄС дуже важливо для Норвегії.

Зовнішні відносини Норвегії засновані на членстві країни в НАТО і в рамках роботи Організації Об'єднаних Націй (ООН). Крім того, незважаючи на те, що Норвегія не є членом Європейського союзу (ЄС), вона бере участь в інтеграції ЄС за допомогою свого членства в Європейському економічному просторі. Міністерство закордонних справ Норвегії включає в себе як міністра закордонних справ, так і міністра міжнародного розвитку [29].

В економічній галузі зв'язку Норвегії з Європою визначаються приєднанням Норвегії до угоди про Європейський економічний простір. Мета цієї угоди полягає в тому, щоб забезпечити норвезьким компаніям рівні умови конкуренції з підприємствами країн ЄС, а також закласти основу тісної співпраці в багатьох областях діяльності та освіти.

Норвегія є членом ОБСЄ, ОЕСР, Організації з міжнародної торгівлі, а також активно співпрацює в регіональних організаціях, наприклад, Баренцевій Раді, пріоритетними завданнями якої є охорона навколишнього середовища, розвиток регіону та безпека ядерних об'єктів в північних областях.

Міжнародне співробітництво та стабільність у світі в цілому, а також в Європі довго залишалися основними напрямками зовнішньої політики Норвегії.

Крім того, Норвегія займає активну позицію в міжнародному процесі мирного врегулювання і примирення.

Сьогодні Норвегія є однією з молодих незалежних держав Європи і водночас державою, що вирізняється значним власним зовнішньополітичним досвідом і політичним потенціалом. Вона є однією з найбагатших країн і водночас лише однією зі скандинавських держав (Данія, Норвегія, Швеція), що не є членом Європейського Союзу.

Норвегія активно прагне до співпраці з ЄС у сфері зовнішньої політики, безпеки і безпеки оборонної політики (CFSP і CSDP). Вона уклала окрему угоду з ЄС про участь в цивільних і військових операціях, і брала участь в декількох операціях під проводом ЄС на Балканах (включаючи поліцейську місію ЄС в Боснії), в Азії і на Близькому Сході. Норвегія також має спеціальну угоду з Європейським оборонним агентством (EDA), яке дозволяє їй брати участь у діяльності EDA. Норвегія є частиною уповноваженої ООН Північної бойової групи під егідою ЄС і має персонал і устаткування для Сил швидкого реагування CSDP. Вона має обмежену участь в питаннях зовнішньої політики ЄС: в рамках Угоди про ЄЕЗ двічі на рік проводяться консультації з питань зовнішньої політики на полях засідань Ради ЄЕЗ. Разом з партнерами по ЄАВТ Норвегія запрошена на консультації з робочими групами Ради з питань, що становлять спільний інтерес таких як Близький Схід,

Балкани, Росія, ОБСЄ і Рада Європи. Крім того, Норвегії часто пропонують приєднатися до зовнішньополітичних заяв ЄС або втручання ЄС в міжнародні організації.

Служба зовнішніх зв'язків ЄС (EEAS) описує Норвегію як «цінного партнера для ЄС на міжнародній арені з часто узгодженими політичними пріоритетами, наприклад, в галузях енергетики та зміни клімату. Це також активний партнер щодо Арктики».

Норвегія також співпрацює з ЄС в інших областях політики, включаючи рибальство (квоти, моніторинг, контроль портів, доступ до ринків і т. д.), Сільське господарство (торгівля і доступ до ринків), енергетика, зміна клімату та морські справи.

В рамках ЄЕЗ і інших угод Норвегія бере участь в 21 агентстві ЄС. Як правило, вона може виступати і висувати пропозиції на зборах цих агентств, але не може голосувати. Вона також бере участь в 20 програмах ЄС в таких різноманітних галузях, як дослідження і освіту (Erasmus та ін.), Бізнес, інформаційні послуги та системи захисту інформації, культура, споживча політика, цивільні надзвичайні ситуації, громадське здоров'я та статистика. Норвегія надає значні обсяги фінансування цих проектів і програм. Держави ЕФТА фінансують свою участь в програмах і агентствах в розмірі відповідному відносному розміру їх валового внутрішнього продукту (ВВП) у порівнянні з ВВП всього ЄЕЗ. Таким чином, участь в ЄЕЗ в ЄАВТ рівноцінно з країнами-членами ЄС. Крім того, ЕЕА ЕФТА ставить на друге місце кілька національних експертів на посади в Європейській комісії. Ці пости на 100% фінансуються ЕЕА ЕФТА [32].

Норвегія знаходиться одночасно за межами і всередині ЄС. З одного боку, Норвегія не є членом ЄС. Країна не бере участі в процесах прийняття рішень в ЄС і виключена з важливих аспектів співпраці, серед іншого, європейської загальної зовнішньої політики. Формально Норвегія вільніша, ніж держави ЄС, і в деякій мірі змогла вибрати, у чому вона бере участь, а в чому не бере участь. Норвегія прийняла приблизно схожі законодавства ЄС, у порівнянні з тими країнами-членами, які в усьому беруть участь, і вона застосовує це законодавство більш ефективно, ніж інші

країни. У перспективі Норвегія - третя країна, з якою ЄС найбільш тісно пов'язаний. Служба зовнішніх дій ЄС пише: «Норвегія так само інтегрована з європейською політикою і економікою, яким може бути будь-який нечлен». Ядром норвезької «моделі» участі в процесі європейської інтеграції є, іншими словами, інтеграція без узгодження. Це було рішення, вибране при виборі для Угоди про ЄЕП від 1992 року, і згодом воно застосовувалося з деякими варіаціями в Шенгенську угоду і інші угоди, які Норвегія уклала з ЄС [1].

Норвегія пов'язана з ЄС низкою угод. Це не згуртований набір угод, які встановлюють рамки для співпраці, що охоплюють все. Угода про ЄЕЗ - це найбільший і важливий договір, і його можна розглядати в якості основного стовпа, який включає велику частину співпраці і впливає на всю модель асоціації. Але формального зв'язку між Угодою про ЄЕЗ і Шенгеном немає. Угода, Дублінська угода або багато інших угод між Норвегією та ЄС, які стосуються юстиції, політики безпеки, рибальства, сільського господарства і т. д. Велика частина розширення Угод Норвегії з ЄС в останні роки розвивалися в областях, що виходять за рамки ЄЕЗ. Коли ЄС розвиватиме співпрацю в сферах, з якими норвезькі власті бажають бути пов'язані, зазвичай це робиться не через Угоду про ЄЕЗ, а через додаткові угоди.

Завдяки цим угодам Норвегією не тільки прийняті окремі елементи законодавства ЄС, але великі його частини - в першу чергу внутрішнього ринку і всього Шенгенського співробітництва, разом зі значною частиною правосуддя і внутрішніх справ. Сфера застосування постійно збільшується, як в зв'язку з тим, що нове законодавство додається до існуючих угод і до того, що додаткові угоди вводять нові стосунки. Таким чином, співпраця розширюється і розширюється. В цілому це надзвичайно всеосяжна форма співпраці, ймовірно, є набагато більшою, ніж більшість людей знають. Безумовно, загальновідомо, що Норвегія через ЄЕЗ приймає багато правил ЄС. В якості основи зовнішньої політики угоди регулюють не тільки відносини Норвегії з ЄС як організації, але також все частіше і в 27 країнах-членах ЄС, а також в двох інших державах ЕФТА / ЕЕА. Серед цих 29 держав майже всі є країнами, де Норвегія традиційно підтримує найтісніші політичні, економічні,

культурні зв'язки і т. д., в тому числі з усіма скандинавськими країнами. У міру того, як співпраця з ЄС розширюється і поглиблюється, вона охоплює все більше і більше областей, які раніше були узгоджені на двосторонній чи іншій основі.

Угоди з ЄС все більше зачіпають значну частину внутрішньої політики. Незважаючи на те, що ці угоди регулюються міжнародним правом, передбачається, що для регулювання транскордонної діяльності вони також мають важливі наслідки для внутрішньої політики. Правила, встановлені в ЄЕЗ, Шенгенській зоні і т. д., реалізуються національним законодавством, знаходяться у веденні національних властей і на них можна посилалися в національних судах. Поступово правила ЄС стали природною частиною національної політики, законодавства та адміністрації, щодня можливо або необхідно бачити, де часто неясна межа між Вимогами ЄС / ЄЕЗ і національним законодавством. У багатьох сферах внутрішньої політики наслідки більше, ніж транскордонні наслідки. Це стосується не тільки регулювання важливих соціальних умов, а також фундаментальних питань демократії та балансу сил в суспільстві [35].

Норвегія включила приблизно три чверті всіх законодавчих актів ЄС в Норвезьке внутрішнє право. Закон ЄС зачіпає близько 170 з 600 норвезьких законодавчих актів і приблизно 1000 норвезьких нормативних актів.

Норвегії надані права на участь (за винятком права голосу) в декількох програмах, органах і ініціативах Союзу. До них відносяться області безпеки і оборони, такі як Європейське оборонне агентство, Північна бойова група, Frontex, Європол і Європейський центр моніторингу наркотиків і наркоманії. Чи слід країні подавати заявку на повноправне членство - це один з найбільш домінуючих що викликають розбіжності питань в сучасних норвезьких політичних дебатах.

У зовнішній політиці і в політиці безпеки Норвегію і ЄС пов'язують спільні інтереси і широкі зв'язки співпраці, тому розвиток всередині ЄС дуже важливий для Норвегії.

Норвегія і ЄС підтримують тісну і конструктивну співпрацю в сфері зовнішньої політики і безпеки.

Норвегія і країни ЄС поділяють фундаментальні цінності і зацікавлені в пошуку спільних рішень глобальних і регіональних проблем.

Норвегія і ЄС не мають офіційних угод із зовнішньої політики, але політична координація та консультації відбуваються на регулярній основі, в першу чергу з Європейською службою зовнішніх дій (EEAS) і державами-членами. ЄС запрошує Норвегію і партнерів по ЄАВТ до консультацій з робочими групами Ради, а Угода про ЄЕП полегшує дворічний політичний діалог із зовнішньої політики. Глави урядів зустрічаються регулярно, а також проводяться спеціальні зустрічі з Верховним представником ЄС із закордонних справ і політики безпеки.

Коли ЄС погоджується з загальними позиціями і деклараціями з поточних питань зовнішньої політики, Норвегії пропонується приєднатися до цих позицій і деклараціям, що в переважній більшості випадків вона і робить. Норвегія часто приєднується до обмежувальних заходів, які вводяться ЄС щодо третіх країн.

Норвегія і ЄС тісно співпрацюють з актуальних питань, таким як близькосхідний мирний процес і Спеціальний комітет зв'язку (ANLC) для допомоги розвитку палестинського народу; політика на Крайній Півночі; і загальні проблеми, що стосуються енергетики та зміни клімату, боротьби з тероризмом, допомоги в цілях розвитку, прав людини, роззброєння та нерозповсюдження, а також в ОБСЄ і Раді Європи.

Норвегія підтримує Європейську політику сусідства, спрямовану на сприяння економічному, політичному та соціальному розвитку на південь і схід від кордонів ЄС.

Політичний діалог між Норвегією і ЄС по зовнішній політиці і політиці безпеки питань є частиною Угоди про ЄЕП. Два рази на рік проводяться зовнішньополітичні консультації в кулуарах засідань Ради ЄЕЗ [16].

Більш того, координація політики та консультації відбуваються щодня, в основному з Європейською службою зовнішніх зв'язків (EEAS) та держав-членів. Мета така захищати спільні позиції та прагнути внести зміни у міжнародні справи.

Практична співпраця Норвегії з Спільної зовнішньої політики і політики безпеки (CFSP) ЄС є найбільш сильною в області Спільної політики безпеки і

оборони (CSDP). Норвегія уклала окрему угоду з ЄС про участь в цивільних і військових операціях ЄС, регулярно бере участь в Північній бойовій групі і бере участь в операціях під проводом ЄС на Балканах, на Африканському Розі і на Близькому Сході.

У березні 2006 року Норвегія була першою країною за межами ЄС, яка уклала угоду про співпрацю з Європейським оборонним агентством (EDA). Угода встановлює порядок обміну інформацією і дає Норвегії можливість викласти свої погляди на всі аспекти діяльності EDA. Угода також відкриває шлях для норвезької участі в проектах і програмах EDA. Норвегія ефективно використовує угоду про співпрацю з EDA і бере участь в ряді відповідних дослідницьких програм і проектів, які забезпечують поставки для норвезької оборонної промисловості.

Відносини Норвегії з Європейським союзом (ЄС) здебільшого регулюються Угодою про Європейський економічний простір (ЄЕЗ). Угода про ЄЕЗ була підписана 1 січня 1994 року і розширює єдиний ринок ЄС на Норвегію, Ісландію та Ліхтенштейн. Політика в галузі сільського господарства і рибальства не є частиною Угоди про ЄЕЗ. Відносини з Норвегією через співпрацю з ЄЕЗ, а також двосторонні контакти, як правило, тісні і нескладні. Норвегія підписала Шенгенську угоду з ЄС, яка дозволяє норвежцям подорожувати без паспорта в Шенгенську зону.

Норвегія є однією з країн-засновниць Організації Об'єднаних Націй. Першим генеральним секретарем організації був представник Норвегії. Осло вважає ООН головним органом підтримки міжнародного правопорядку і системи міжнародної безпеки.

Норвегія — член ООН, Ради Європи, ОБСЄ, Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ), через яку реалізує свої відносини з Євросоюзом, а також Північної Ради (ПР) і Ради Держав Балтійського моря (РДБМ).

Від 1 січня 1999 р. Норвегія головує в ОБСЄ. Від червня 1999 р. країна головує у впливовій регіональній організації — Раді держав Балтійського моря.

Основними напрямками зовнішньої політики Королівства Норвегія є активна участь в ООН та її реформування, допомога країнам, що розвиваються Африки та країн Балканського півострова після розпаду Югославії, фінансування і підтримка

правопорядку, посередництво переговорів і миротворчість в Шрі-Ланці, Південному Судані, а також підтримання Арабо-Ізраїльського конфлікту. Але є і такі напрямки діяльності, на які націлені основні сили всієї Норвегії.

Основна база зовнішньополітичного курсу Норвегії - союзницькі відносини з США, членство в НАТО, тісний контакт з Євросоюзом, особливі відносини з сусідніми північноєвропейськими державами. У 2008 році Норвегія головує в Північній раді, в 2007-2008 рр. - в Арктичній раді. Осло тримається, від частини, на закріплених багатосторонніх розкладах, в міжнародній політичній діяльності, закріпленої ролі ООН та інтернаціональному праві.

Специфічність Норвегії - однобока обіцянка не розташовувати на землі держави в мирний час зарубіжні військові бази, зняття глобального знищення [12].

Норвезький народ, культурне і ділове життя і політична діяльність весь час були вузько пов'язані з Європою. Міжнародне співробітництво і стійкість в світі взагалі, як і в Європі тривалий час залишалися провідними напрямками зовнішньої політичної діяльності Норвегії.

Норвегія в свою чергу співпрацює з ЄС з юридичних справ і в області правопорядку. За допомогою Шенгенської співпраці норвежці користуються свободою пересування всередині Шенгенської зони. Спільно з іншими державами зони Шенгену Норвегія реалізує контроль за зовнішніми кордонами Шенгену.

Норвегія - одна з чотирьох держав, що не входять в ЄС, які входять до Шенгенської зони (поряд з Ісландією, Швейцарією та Ліхтенштейном). Це асоційований член без права голосу. Прикордонний і паспортний контроль був скасований в державах-членах ЄС, які ратифікували Шенгенську угоду, з якої випливає, що зовнішні кордони будуть краще контролюватися. Крім того, мережа співпраці між поліцією і судовими органами була покращена. Життєво важливим елементом є Шенгенська інформаційна система, банк даних, що забезпечує інформацію про розшукуваних осіб і товарах. Участь Норвегії в Шенгені передбачає:

- включення в зону без перевірок на внутрішніх кордонах;

- застосування всіх положень Шенгенського acquis і всіх текстів, що відносяться до Шенгенської угоди до прийнятого відповідно до неї;
- частини заходів співробітництва поліції ЄС;
- участь в рішеннях, що стосуються Шенгенських текстів, але без права голосу.

Норвегія і Ісландія інкорпорувала все Шенгенське законодавство в рамки національного права, беруть участь в обговоренні політики в рамках Шенгенського законодавства, несуть всі фінансові витрати, але не беруть участі в процедурі прийняття рішень.

Плата Норвегії та Ісландії за участь в загальному ринку і Шенгенських угодах вельми висока - в ряді областей вони зобов'язані виконувати рішення, прийняті іншими.

Не будучи членом Євросоюзу, Норвегія вважається членом ЄАВТ і Угоди між ЄС та ЄАВТ про Європейський економічний простір (ЄЕП). За підсумками ще одного, що відбувся в листопаді 1994 р. консультативного референдуму 52,2% норвежців висловилися проти введення держави в Євросоюз.

Ідею приєднання держави до Євросоюзу діяльно просуває Робоча партія Норвегії. Соціал-демократів в даному питанні підтримують норвезькі праві - як раз вони протягом всіх післявоєнних років наполягали на входженні Норвегії в ЄС і НАТО.

Прихильники європейської інтеграції аргументують свою позицію тим, власне, що труднощі сьогодення держава не в змозі вирішити самотужки [3].

Норвегія - країна невелика, а членство в Євросоюзі знижує загрозу збройних конфліктів і гуманітарних катастроф. До того ж співробітництво в сфері поліції та юриспруденції дозволило б норвежцям найкращим чином протистояти організованій злочинності. І нарешті, третє, про що говорять євроактивісти, - поліпшення умов для бізнесу [15].

Адже розширення ЄС на схід і валютний союз створюють проблеми для норвезького експорту: Норвегія - маленька країна з відкритою економікою, розташована на околиці Європи. Половина всіх товарів і послуг, виробляються тут,

експортується, при цьому близько 80 відсотків експорту йде в країни ЄС. Добробут норвежців знаходиться в прямій залежності від успішних міжнародних домовленостей в сфері торгівлі. В даний час з одним тільки Євросоюзом підписано 74 зобов'язуючих угод.

В межах тридцяти відсотків усіх норвезьких законів і нормативних актів, пов'язані з загальноєвропейським законодавством, а до 70% норвезьких міських законів і правил повинні відповідати аспектам Брюсселя, розробленим, треба позначити, без участі норвезьких політичних діячів, - розмовляє голова Євро переміщення Норвегії, політолог Ян Ерік Гріндхейм [3].

Уряд, який прийшов до влади в 2013 році на чолі з прем'єром Ерной Сульберг становить перед собою завдання збільшити вплив Норвегії на питання європейської політичної діяльності, в кількості і методом перегляду діючих домовленостей з ЄС.

Норвегія веде досить поширену політику, як гуманітарну підтримку і інвестиційну політику з метою підтримки програм ЄС. Норвегія хоч і не є прямим учасником Європейського Союзу, однак виконує всі від себе залежні заходи для утримання на вигідному місці.

Норвегія веде велику політику, не претендуючи на чийсь інтереси і не примушуючи на різкі дії.

Норвегія може стати однією з країн, яка взаємодіє з більшою частиною держав, при цьому створивши загальносвітову співпрацю.

Норвегія бере участь в роботі більш ніж 60 міжнародних економічних і фінансових організацій, в тому числі: у Всесвітній Торговій Організації (ВТО), Міжнародному валютному фонді (МВФ), Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), є через членство в Європейській асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) однією зі сторін Договору про Спільний європейський економічний простір (СЄЕП), а також є членом Міжнародної організації праці (МОП).

Королівство займає нейтралітет на світовій арені, що багато в чому в позитивну сторону впливає на відносини країн-учасників організацій (таких як ООН, НАТО, ЄС і т.п.).

Традиційно, арктичними державами були США, Данія, Норвегія, Ісландія та РФ. Зараз приєднатися до цієї «п'ятірки» прагне і ЄС. Якщо проводити кордон за полярним колом, виходить, що і Норвегія і ЄС на сьогоднішній день мають території в Арктиці. Проте, ЄС не завжди володіло приналежністю до арктичного регіону, і на даний факт впливав багато в чому склад учасників даного об'єднання.

Норвегія ж, як одна з п'яти країн, що мають вихід до Північного Льодовитого океану, завжди була тісно пов'язана з північними регіонами. А зростий в останні роки інтерес Євросоюзу до Арктиці привів до того, що Норвегія, будучи найближчим північним сусідом, хоча і не є членом ЄС, але стала важливою дійовою особою в цій новій для ЄС політичній сфері.

Норвегія виступає значущим партнером ЄС і є однією з арктичних держав, яка найбільш позитивно сприймає бажання Євросоюзу підвищити свою роль в регіоні.

Щодо Норвегії інтерес Європи до Арктики виражається в наданні країні нової і важливої ролі у відносинах з ЄС. Норвегія в свою чергу виступає за співпрацю з ЄС у Арктиці. Незважаючи на окремі розбіжності, норвезька влада надала Євросоюзу практичну допомогу з розвитку його арктичної політики. Крім того, Норвегія виступає за надання ЄС статусу спостерігача в Арктичній раді. Таким чином, шляхом конструктивної співпраці і допомоги експертів Норвегії вдалося збільшити свій вплив на європейську політику в Арктиці - ефективніше, ніж через тиск на ЄС чи шляхом конфлікту.

Тоді як інтерес Євросоюзу до Арктиці і його роль в регіоні за останні 50 років зазнали істотних змін, є підстави вважати, що зміна клімату, танення льодів і взагалі активізація діяльності на півночі підвищить значимість арктичного регіону для Брюсселя. Тому на цей раз інтерес ЄС до Арктиці очевидно нікуди не пропаде [18].

Затримка з переговорами про Brexit створила проблему в стосунках ЄС і Британії з Норвегією. Затримка з угодою про торговельні відносини Великобританії і ЄС після Brexit привела до відстрочки укладення угоди про рибну ловлю між Британією, ЄС і Норвегією, без якої з 1 січня можуть виникнути проблеми з правилами вилову риби в Північному морі (11 грудня 2020).

17.06.2020, Норвегія була обрана членом Ради Безпеки ООН на період 2021-2022. Генеральна Асамблея ООН в Нью-Йорку обрала п'ять нових членів Ради Безпеки ООН на період 2021-2022 років. Норвегія, Ірландія і Канада висунули свої кандидатури на два місця від групи західноєвропейських та інших країн. Норвегія була обрана 130 голосами.

Норвегія займе своє місце в Раді Безпеки 1 січня 2021 року і буде членом Ради до 31 грудня 2022 року. Минуло 20 років з тих пір, як Норвегія в останній раз брала участь в Раді Безпеки в 2001-2002 роках. У 2021 році, крім п'яти постійних членів - США, Франції, Великобританії, Китаю і Росії - Норвегія засідатиме в Раді Безпеки разом з іншими обраними членами - Естонією, В'єтнамом, Нігером, Тунісом і Сент-Вінсент і Гренадіни, крім Ірландії, Індії та Мексики за весь період [39].

На сучасному етапі Норвегія націлена на збільшення свого впливу в питаннях європейської політики, в першу чергу в питанні перегляду нинішніх домовленостей з Європейським союзом, оскільки Норвегія поділяє погляди та інтереси Європи в міжнародній політиці і тісно співпрацює з ЄС у зовнішній політиці і політиці безпеки.

В національних інтересах Норвегія тісно співпрацювала з ЄС і активно брала участь в поточних політичних процесах в Європі. Щоб успішно впливати на важливі рішення, Норвегія повинна бути більш ясною і напористою, а також більш активною на ранніх етапах обговорення питань європейської політики.

Досвід участі Норвегії в проектах ЄС може застосовуватися для європейських країн - не членів ЄС.

2.2. Економічні відносини Норвегії та ЄС

Норвегії, яка після Другої світової війни була однією з найбідніших країн Європи, а нині лідирує у світі за основними соціально-економічними показниками, є дуже показовим для країни.

Норвезька зовнішня політика починається в Європі. Європейські країни близькі союзники Норвегії, а ЄС - найважливіший торговельний партнер.

У торгівлі Норвегії домінує ЄС, а Норвегія є п'ятим за значенням імпортним партнером ЄС. Норвегія до торгівлі ЄС склала в 2008 році € 91,85 млрд, у першу чергу поставки енергії (тільки 14,1% припадає на активати продукцію). Експорт ЄС до Норвегії склав € 43,58 млрд, у першу чергу актурированої продукції.

Європейська економічна зона (ЄЕП).

Сальдо зовнішньоторговельного балансу Норвегії за підсумками 2020 р. показало найнижчий рівень із 1980-х років.

За даними Центрального статистичного бюро Норвегії (ЦСБ Норвегії), за результатами 2020 норвезький експорт товарів склав 773,2 млрд норв. крон, а імпорт товарів – 762,8 млрд норв. крон. Таким чином, незважаючи на позитивний показник, сальдо торговельного балансу показало найменший рівень за останні кілька десятків років і склало 10,4 млрд норв. крон.

Згідно з зовнішньоторговельною статистикою ЦСБ Норвегії, вартість норвезького експорту товарів за підсумками 2020 р. скоротилася на 15,5 % порівняно з 2019 р. Як основні причини спаду вартісних показників експорту відзначаються зниження цін на енергоресурси (головним чином нафту та газ), вплив пандемії коронавірусу і "локдауна" на багато галузей, а також невизначеність на внутрішньому і зовнішніх ринках. Однак, за даними ЦСБ Норвегії, у 2020 р. Норвегія експортувала рекордну з 2010 р. кількість нафти в натуральному вираженні - 546 млн барелів, що на 22,2 % вище за рівень 2019 р.

Імпорт Норвегії виявився трохи вище за показник 2019 р., збільшившись на 0,6 %. Це збільшення обумовлено, головним чином, зростанням закупівель медичної та фармацевтичної продукції, а також судів. При цьому більшість ключових товарних груп норвезького імпорту (промислові машини та обладнання, автомобілі, метали та вироби з них) показали зниження від 3 до 4,7 %. Китай вперше став основним торговим партнером Норвегії з імпорту, вартість якого за результатами 2020 р. склала 92 млрд норв. крон (+20% порівняно з 2019 р.) [36].

Угода ЄЕП надає Норвегії доступ до єдиного ринку ЄС. Із 23 000 діючих в даний час законів ЄС ЄАНС включило близько 5 000 (діючих), що означає, що Норвегія підпадає під дію 21% законів ЄС. За даними міністерства закордонних

справ Норвегії, із законодавчих актів, здійснених з 1994 по 2010 рік, 70% директив ЄС і 17% нормативних актів ЄС, що діяли в ЄС в 2008 році, діяли в Норвегії в 2010 році. В цілому це означає, що близько 28% діючого законодавства ЄС цих двох типів у 2008 році діяли в Норвегії в 2010 році. У той час як норвезький парламент повинен затвердити все нове законодавство, яке має "значні нові зобов'язання", це було широко підтримано і зазвичай не було оскаржено; в період з 1992 по 2011 рік 92% законів ЄС були схвалені без будь-яких обмежень, а більшість інших - широкою більшістю.

Ця домовленість полегшує вільне пересування товарів, капіталу, послуг і людей між членами ЄС і ЄАВТ, включаючи Норвегію. Вільне переміщення товарів означає звільнення від митних зборів, де, однак, продукти харчування та безалкогольні товари витрачаються (оскільки вони субсидуються ЄС). Рибальство і сільське господарство щорічно зазнають більш € 100 млн тарифу через митних зборів. Вступ до Європейського союзу як повноправного члена підвищить ці збори і призведе до зниження цін на продовольство в Норвегії. Проти цього виступають фермери і рибна промисловість, оскільки це створить додаткову конкуренцію для вітчизняних виробників. вільне пересування людей означає свободу пересування робітників між Норвегією і ЄС, і що Норвегія є частиною району Шо.

Норвегія отримала право на участь (за винятком права голосу) в ряді програм, органів і ініціатив Союзу. До них відносяться такі сфери безпеки і оборони, як Європейське оборонне агентство, Скандинавська бойова група, Fireex, Європол і Європейський центр моніторингу наркотиків і наркоманії. Питання про те, чи повинна країна претендувати на повноправне членство, був одним з найбільш домінуючих і питань в сучасних норвезьких політичних дебатах.

Загальний фінансовий внесок Норвегії, пов'язаний з угодою про ЄАНС, включає внески, пов'язані з участю в цих проектах, і частина, що виділяється на проекти розвитку з метою скорочення соціально-економічних диспропорцій в ЄС (ЄЕЗ і Норвегія Гранти). Держави ЕАПТ ЄЕП фінансують свою участь в програмах і установах на суму, відповідну відносному розміру їх валового внутрішнього продукту (ГПР) у порівнянні з ГПР всій ЄЕП. Загальна сума зобов'язань ЄЕП ЄАВТ

становить 4% від загального бюджету за програмами ЄС. У 2008 році внесок Норвегії склав 188 млн. євро. Протягом усього програмного періоду 2007 - 2013 років норвезький внесок був істотно збільшений паралельно з розробкою бюджету за програмами ЄС з 130 млн. Євро в 2007 році до 290 млн. євро в 2013 році. Для ЕЕА і Norway Grants з 2004 по 2009 рік Норвегія надала майже € 3 млрд.

Існує різне трактування в розумінні економічної безпеки Європейського союзу і Королівства Норвегія. Економічна безпека для Європейського союзу пов'язана, перш за все, з військовою міццю держав, а також з ефективністю і ККД інтегрованих ринків, стабільністю дії історичних договорів об'єднання, а також з поточним процвітанням економічного товарообігу, що в корені відрізняється від сприйняття економічної безпеки в Королівстві. Норвегія, будучи асоційованою державою, не є членом Європейського Союзу, однак політика країни не суперечить Союзу, багато договорів відповідають формі члена спільноти, наприклад, в нафтогазовій сфері. Так, відмінності між реаліями існування такого фактору як економічна безпека в Європейському союзі і в Королівстві Норвегія свідчить про серйозну стурбованість цим питанням в Королівстві, про самостійну політику держави, про шляхи самозахисту і збереження суверенітету малої країни, якого Норвегія намагалася досягти впродовж багатьох років.

Норвегія бере участь в роботі більш ніж 60 міжнародних економічних і фінансових організацій, в тому числі: у Світовій організації торгівлі (СОТ), Міжнародному валютному фонді (МВФ), Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), є через членство в Європейській асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) однією зі сторін Договору про Спільний європейський економічний простір (СЄЕП), а також є членом Міжнародної організації праці (МОП) [15].

Норвегія є членом СОТ з моменту заснування організації в 1995 році. Правила СОТ захищають країн-учасниць від дискримінації, протекціонізму і домінування найбільш сильних країн в міжнародній торгівлі. За останні п'ятдесят років тарифи на промислову продукцію різко знизилися. Зараз в рамках СОТ підписані угоди, що стосуються торгівлі сільськогосподарською продукцією і послугами (Генеральна Угода СОТ про торгівлю послугами), а також торгових аспектів прав на

інтелектуальну власність, таку як патенти, торгові марки, авторське право (TRIPS) [37].

Особливо важливу роль для Норвегії грає поліпшення умов доступу на ринки послуг в області морських перевезень та інших послуг, пов'язаних з морським судноплавством, а також послуг у сфері телекомунікацій та морського страхування. У той же час Норвегія виступає проти використання тиску для виходу на ринки ключових секторів державних послуг і проти нав'язування найменш розвиненим країнам жорстких вимог на переговорах [23].

Норвезька продукція відчуває на собі тиск застосування протекціоністських заходів і антидемпінгових мит, з якими їй доводиться стикатися як на ринку США, так і на ринку Євросоюзу. А особливий натиск при цьому зазнає штучно вироблена на норвезьких фермах риба. Тому Норвегія в рамках СОТ веде роботу над тим, щоб утруднити прийняття таких заходів в протекціоністських цілях.

Експорт сільськогосподарської продукції грає важливу роль в багатьох країнах, в тому числі в країнах, що розвиваються. Країни-члени СОТ взяли на себе зобов'язання провести лібералізацію торгівлі сільськогосподарською продукцією шляхом зниження рівня митних тарифів і скорочення внутрішніх дотаційних програм [9].

Норвегія володіє значними нафтовими та газовими ресурсами, є третім за обсягами експортером вуглеводнів у світі, в той час як ЄС є найбільшим імпортером палива. Це надає норвезькій економіці унікальний статус в Європі, що значно впливає на розвиток та визначає пріоритети її економічної політики.

Розвиток норвезької економіки в значній мірі базується на використанні природних ресурсів: нафти, газу, руд кольорових металів, гідроресурсів, рибних запасів. Саме тут Норвегія володіє компаративними перевагами перед ЄС, які реалізуються в галузях кольорової металургії, рибальства, судноплавства та суднобудування, гідроенергетики і на основі яких формується експортний профіль держави [5].

В галузі підтримки сільського господарства, розвитку енергетики, охорони навколишнього середовища, підтримання балансу розвитку між регіонами та в

деяких інших галузях економічні інтереси Норвегії також значно відрізняються від інтересів західноєвропейських країн та Європейського Союзу в цілому.

Норвегія є засновником аквакультури – нової форми економічної діяльності, що не є характерною для Євросоюзу. Все це визначає існування відмінностей від ЄС в економічній та суспільній структурі, диктує необхідність проведення відмінної від комунітарного врядування ЄС політики.

Норвегія не прагне отримати членство в Євросоюзі, тому що це вимагає від країн-учасниць уніфікації норм господарського законодавства, жорсткого узгодження економічної політики. Норвегія, як і раніше не хоче «розчинитися» в економіці ЄС, втратити контроль над нафтогазовими ресурсами і позбутися своєї національної самобутності, цільного суверенітету. Також ЄС не дає ніяких гарантій щодо питання екології. Основну увагу Європейський Союз приділяє питанням економічного зростання, однак питання про переробку відходів залишається відкритим.

Однак незважаючи на всі перераховані вище недоліки і відсутність членства Норвегії в ЄС, комплекс відносин з ЄС залишається для Норвегії найважливішим. Найбільш важлива форма співпраці з ЄС - Угода про Європейський Економічний Простір (ЄЕП) від 1994 р. Згідно цієї Угоди, Норвегія та інші країни-учасниці ЄЕП є частиною внутрішнього ринку ЄС.

Угода про ЄЕЗ, підписана в 1992 році і діє з 1994 року, розширює правила ЄС щодо вільного переміщення товарів, людей, послуг і капіталу, а також недискримінація і рівна конкуренція з Норвегією, Ісландією і Ліхтенштейном. Це означає, що компанії і економічні оператори в ЄС і трьох країнах ЄЕЗ ЄАВТ мають рівний доступ до внутрішнього ринку, і що громадяни ЄЕЗ можуть жити, працювати і вчитися у всіх 30 державах ЄЕЗ. Пов'язані області, такі як транспорт, конкуренція, соціальна політика, захист споживачів, також включені питання навколишнього середовища, статистики та корпоративного права.

Як і у випадку з ЄАВТ, Угода про ЄЕП є регіональна угода про вільну торгівлю, а не митний союз. На веб-сайті ЕФТА пояснюється: Угода про Європейський економічний простір, яка набрала чинності 1 січня 1994 року об'єднує

27 країн-членів ЄС і три ЄЕЗ ЄАВТ. Держави - Ісландія, Ліхтенштейн і Норвегія - на єдиному ринку, званому «Внутрішній ринок». В Угоді про ЄЕЗ також говориться, що коли країна стає членом Європейського Союзу, вона також повинна подати заявку на вступ до ЄЕЗ Угоди, що веде до розширення ЄЕЗ. Угода про ЄЕЗ передбачає включення законодавства ЄС, що охоплює чотири свободи - вільне пересування товарів, послуг, людей і капіталу - на всій території 30 держав ЄЕЗ. Крім того, Угода охоплює співпрацю в інших важливих таких областях, як дослідження і розробки, освіта, соціальна політика, навколишнє середовище, захист прав споживачів, туризм і культура, разом відомі як «флангова і горизонтальна» політика. Угода гарантує рівні права і обов'язки у рамках внутрішнього ринку для громадян і економічних операторів в ЄЕЗ. Угода про ЄЕЗ не поширюється на наступні політики ЄС:

- Загальна політика в галузі сільського господарства і рибальства (хоча Угода містить положення про різні аспекти торгівлі сільськогосподарською та рибною продукцією);

- Митний союз;
- Загальна торгова політика;
- Спільна зовнішня політика і політика безпеки;
- Правосуддя та внутрішні справи (навіть якщо країни ЄАВТ входять в Шенгенську зону); або

- Валютний союз (EMU). Хоча він не поширюється на сільське господарство (CAP) або рибальство (CFP), доступ до деяких ринків дозволений.

Норвегія дотримується заходів ЄС щодо збереження рибальства і системи квот. Країни ЄЕЗ також роблять щорічні фінансові внески в ЄС в обмін на доступ до його єдиного ринку. За період з 2009 по 2014 рік Норвегія надала майже 1,8 млрд євро через ЕЕА.

Крім того, Норвегія також бере участь в програмах ЄС з багатьох питань, таких як культура, наукові дослідження, регіональне співробітництво та освіта. В рамках систем фінансування з коштів ЄЕП Норвегія брала на себе зобов'язання виділити в період з 2004 по 2009 рр. 9 мільярдів крон на вирівнювання економічних і соціальних

відмінностей в десяти країнах-нових членах ЄС, а також в Греції, Португалії та Іспанії. Пріоритетні області для фінансування в даному випадку - охорона навколишнього середовища, сталий економічний розвиток, збереження європейської культурної спадщини, людські ресурси, охорона здоров'я і турбота про дітей, регіональна політика і Шенгенське співробітництво (правовий сектор).

Членом ОЕСР Норвегія є з 1961 року. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) являє собою для Норвегії один з найважливіших форумів, в рамках якого вирішуються соціально-економічні питання індустріальних країн. Важливим напрямком діяльності ОЕСР залишається вивчення нових економічних і соціальних тенденцій в країнах-членах цієї організації.

Для збереження стабільності ОЕСР рекомендує Норвегії відмовитися від деяких заходів зі стимулювання економіки, щоб уникнути її "перегріву" в найближчому майбутньому. Оцінки ОЕСР повинні стимулювати обговорення найважливіших питань розвитку норвезької економіки.

Що стосується співпраці Норвегії та МВФ, то економічний і політичний розвиток в Європі зачіпає ядро інтересів даної організації. У Норвегії ж розташований найважливіший експортний і сировинний ринок. Якщо попит падає, це безпосередньо позначається на норвезьких підприємствах і робочих місцях. Якщо європейські країни відчувають політичні та економічні труднощі, то це труднощі союзників Норвегії, наших північноєвропейських сусідів і близьких партнерів. Якщо голос Європи стає слабкішим - в ЄС чи інших форматах, це в більшості випадків негативно позначається і на силі впливу МВФ.

І оскільки Норвегія знаходиться в сильному зв'язку з МВФ, в 2009 році Норвегія запропонувала Міжнародному валютному фонду до 30 млрд. норвезьких крон (4,6 млрд. дол.) для поповнення його фінансових ресурсів в умовах кризи. Для Норвегії з її крупними міжнародними резервами цілком природно внести свій внесок у збільшення кредитних ресурсів МВФ. Глава МВФ вітає ініціативу Норвегії. Отримані кошти МВФ використовує для надання кредитів країнам-членам Фонду, найбільш постраждалим в результаті фінансово-економічної кризи.

Угода про ЄЕП є основною опорою політичних і економічних відносин між Європейським союзом (ЄС) і Норвегією. Прийняття рішень і політичний діалог між ЄС та країнами ЄЕЗ ЄАВТ відбувається в рамках загальних інститутів ЄЕЗ. Важлива частина відносин регулюється Шенгенською угодою і двосторонніми угодами.

Ісландія, Норвегія і Ліхтенштейн були членами внутрішнього ринку ЄС з моменту вступу в силу Угоди про ЄЕЗ в 1994 році. Крім надання доступу до внутрішнього ринку ЄС, Угода про ЄЕЗ дає Норвегії право брати участь в ряді програм ЄС в такі області, як дослідження і освіту.

Відносини між ЄС і Норвегією в галузі рибальства та сільського господарства в основному регулюються двосторонніми угодами, оскільки Спільна аграрна політика ЄС і Загальна політика в галузі рибальства не є її частиною про ЄЕП.

Норвегія є учасником Шенгенської угоди про скасування перевірок на всіх внутрішніх кордонах Шенгенської зони замість єдиного зовнішнього кордону, що дає норвезьким громадянам право подорожувати без паспортів в межах цієї зони.

В рамках Угоди про ЄЕЗ Норвегія є частиною єдиного європейського ринку. На практиці Угода дозволяє товарам, капіталу, послугам і людям вільно переміщатися на всій території ЄЕЗ, включаючи країни ЄАВТ - Норвегію, Ісландію та Ліхтенштейн. Щоб забезпечити рівні права для всіх компаній в регіоні, Угода про ЄЕЗ також містить загальні правила конкуренції та державних субсидій. Загальна політика в галузі рибальства (CFP) та Спільна аграрна політика (CAP) не підпадають під дію Угоди про ЄЕЗ, але Норвегія залишається невід'ємною частиною Єдиного ринку у всіх інших областях.

ЄС експортував сільськогосподарської продукції в Норвегію на суму 4,3 мільярда євро в 2016 році, а експорт сільськогосподарської продукції Норвегії в ЄС склав 546 мільйонів євро. Норвегія є найбільшим постачальником риби в ЄС: у 2016 році ЄС імпортував норвезькі морепродукти на суму 6,5 млрд євро.

Норвегія є 8-м торговим партнером ЄС в сфері послуг. Баланс торгівлі послугами між Норвегією і ЄС є позитивним для ЄС і досить стабільним.

Як держава-член Європейської економічної зони, Норвегія в повній мірі застосовує всі *acquis communautaire*, що відноситься до чотирьох свобод (вільне

пересування товарів, людей, послуг і капіталу), поряд з тим, що відноситься до другорядної політиці (наприклад, транспорт, конкуренція, соціальна політика, захист споживачів, довкілля, статистика і корпоративне право).

В результаті угоди з ЄЕЗ передбачає високу ступінь економічної інтеграції, загальні правила конкуренції, правила державної допомоги та державних закупівель.

Угода про ЄЕЗ не поширюється на сільське господарство і рибальство. Однак його стаття 19 підкреслює прихильність сторін поступової лібералізації торгівлі сільськогосподарською продукцією, яка досягається шляхом укладення окремих угод на цій основі.

Як член Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) Норвегія прагне укласти двосторонню Угоду про вільну торгівлю в рамках так званої ЄАВТ. Це означає, що Швейцарія, Норвегія, Ісландія та Ліхтенштейн можуть укласти Угоду про вільну торгівлю з відповідною третьою країною через ЄАВТ.

Норвегія входить в топ-7 світових експортерів сирової нафти. Нафтогазовий сектор становить близько 18% норвезького ВВП і 62% норвезького експорту в 2018 році.

Норвегія - найважливіше джерело природного газу в Західній Європі.

На норвезький газ припадає приблизно 31% імпорту газу в ЄС (у 2018 році), при цьому майже весь норвезький експорт йде в ЄС.

Основними імпортерами норвезького газу в ЄС є Німеччина, Франція, Великобританія і Бельгія [14].

Нафтогазова галузь, найбільша в Норвегії, є основною сферою розбіжностей Норвегії з ЄС. ЄС кілька разів намагався чинити тиск на скандинавську країну, щоб дати ЄС прямий вплив на нафтогазову галузь. Брюссельські чиновники хочуть, щоб Норвегія вводила правила ЄС з питань охорони здоров'я, безпеки та навколишнього середовища, пов'язані з морською зоною, проте багата нафтою країна відмовляється підкорятися тиску, вважаючи, що Брюссель не повинен втручатися в справи окремих країн.

Голова Європейської ради Дональд Туск запропонував після брексіту укласти з Великобританією угоду про вільну торгівлю. Вона має на увазі застосування

нульових тарифів на всі товари, але не зачіпає найважливіший для країни сектор фінансових послуг. Останнє не влаштовує Лондон. Британські пропозиції, в свою чергу, викликають невдоволення Норвегії та Швейцарії. Ці держави не входять до Євросоюзу, однак мають доступ до єдиного ринку ЄС. Переговорний процес виявився складнішим, ніж очікувалося.

«ЄС не може погодитися надати Великобританії права Норвегії та зобов'язання Канади», - заявив Туск.

Норвегія має доступ до єдиного ринку ЄС, що передбачає вільне переміщення товарів, послуг і капіталу між нею та країнами Європейського союзу. Однак щоб досягти цього, норвежці імплементували близько 75% законодавчої бази ЄС у своє внутрішнє законодавство. Країна витрачає великий обсяг коштів на підтримку ряду загальноєвропейських програм, чого Великобританія робити не має наміру.

«Норвежці пильно стежать за тим, щоб ми не запропонували Сполученому королівству більш вигідну угоду», - заявив The Guardian джерело в керівництві ЄС.

Незважаючи на пропозиції Великобританії, Норвегія поки відмовляється підписати з нею особливу угоду, яка б дозволила можливі протиріччя. В травні 2017 року Дональд Туск заявив, що Норвегія буде відігравати велику роль в переговорах по брексіту, незважаючи на те, що вона не входить в ЄС [31].

Норвегія посідає сьоме місце серед основних торговельних партнерів ЄС (3,2% товарообігу, або € 111,6 млн, за даними Єврокомісії за 2016 рік).

Фінансові внески Норвегії включають фінансування для зменшення нерівності в Європі і внески в бюджет програм і агентств ЄС, в яких ми беремо участь.

Неможливо порівняти чисті платежі між платежами держави-члена ЄС і державою, яка не є членом ЄС. Проте, фінансові внески Норвегії, пов'язані зі співробітництвом з ЄС, включають наступне:

Норвегія бере участь в ряді програм ЄС на підставі положень Угоди про ЄЕП або на основі двосторонніх угод з ЄС. Найбільшими є Horizon 2020 року, Erasmus +, Galileo і Copernicus. Норвегія (і наші партнери з ЄЕЗ Ісландія і Ліхтенштейн) вносять свій внесок в бюджет програм, в яких беруть участь. На період 2014-2020 років середньорічні зобов'язання Норвегії складають 447 мільйонів євро.

Співпраця Норвегії з ЄС в галузі юстиції та внутрішніх справ, включаючи участь в Шенгенському співробітництві і угоди про співпрацю в різних областях, також передбачає певні фінансові внески.

Крім того, в період з 2014 по 2020 рік Норвегія щорічно вносить близько 25 мільйонів євро в якості свого внеску в програми Європейського територіального співробітництва INTERREG.

Країни ЄЗ ЄАВТ зазвичай фінансують свою участь в програмах і агентствах ЄС в розмірі, відповідному відносному розміру їх ВВП у порівнянні з ВВП всього ЄЗ (коефіцієнт пропорційності). Таким чином, участь країн ЄЗ ЄАВТ рівні з державами-членами ЄС [39].

Відповідно до Угоди про ЄП Норвегія і ЄС підтримують регулярний політичний діалог з питань зовнішньої політики. У швидко мінливому світі, де існує високий ступінь взаємозалежності між країнами, життєво важливо, щоб однодумці, такі як Норвегія і ЄС, проводили регулярні консультації на всіх рівнях для забезпечення загального розуміння ситуації в області безпеки в будь-який час і для координації своїх зусиль. Норвегія буде продовжувати розвивати діалог з ЄС з питань політики безпеки і шукати шляхи розширення своєї участі в європейських дискусіях з безпеки та оборони.

Більше 50% норвезького експорту припадає на країни - члени ЄС, що свідчить про пряму залежність і, відповідно, зацікавленості Норвегії у розвитку відносин з цими країнами. Таким чином, Норвегія приречена на контакти з ЄС.

Висновки до розділу 2:

Після закінчення холодної війни Норвегія розробила модель зовнішньої політики, відому як "норвезька модель", мета якої полягає у сприянні миру та стабільності за допомогою скоординованого реагування між урядовими та неурядовими норвезькими організаціями; як чесний посередник у міжнародних; неформальної мережі норвезьких громадян, які мають доступ та поблажливість між сторонами; і волевиявлення, щоб зайняти довгу позицію у міжнародних питаннях.

Післявоєнну зовнішню політику Норвегії можна описати за чотирма напрямками:

Стратегічні фактори:

Стратегічне значення Норвегії для ведення війни в Північній Атлантиці стало важливим у провальній політиці нейтралітету Світової війни. Норвегія стала фундаментальним членом НАТО, щоб спілкуватися з країнами, які поділяють її демократичні. Як через дипломатичне, так і військове співробітництво, Норвегія відіграла видиму роль у формуванні та діяльності НАТО. Вона дозволила обмеженій кількості військових баз і навчань базуватися на своїх територіях, коли НАТО порушило питання щодо контролю з Північною Норвегією.

Міжнародне співробітництво:

Норвегія підтримує міжнародне співробітництво та мирне врегулювання суперечок, визнаючи необхідність підтримки сильної національної оборони на основі колективної безпеки. Відповідно, корнестонами норвезької політики є активне членство в НАТО та підтримка Організації Об'єднаних Націй та її спеціалізованих установ. Норвегія також проводить політику економічного, соціального та культурного співробітництва з іншими країнами Північної Європи | Данії, Швеції, Фінляндії та Ісландії через Північну раду. Її відносини з Ісландією дуже близькі через культурні зв'язки, які поділяють дві країни. Норвегія завершила дворічний термін у Раді Безпеки ООН у січні 2003 року, і очолила Комітет із санкцій щодо Іраку.

Норвегія – єдина Скандинавська країна, яка не є членом Євросоюзу. У Норвегії було запропоновано членство, і в 1972 та 1994 роках відбулися дебати з приводу норвезького членства. Народна думка розділилася між сільськими та міськими районами.

Нинішній уряд не планує піднімати можливість майбутнього членства.

Норвегія також має історію співпраці та дружби зі Сполученим Королівством та Шотландією завдяки їхній спільній культурній спадщині з часів вікінгів.

Міжнародне посередництво:

Норвегія грала активну роль стороннього посередника у низці міжнародних. Покійний міністр закордонних справ Йохан Йорген Холст був інструментальним

інструментом у створенні Oslo Accords між Ізраїлем та PL Торвальд Столт був частиною невдалої посередницької команди у пошуках припинення війни у Боснії. Норвегія внесла як посередницькі послуги, і фінансову допомогу Гутемалі.

Міжнародні суперечки:

Територіальні претензії в Антарктиці (Земля Королеви та острів Петра I) визнаються лише Австралією, Францією, Новою Зеландією та Сполученим Королівством.

Пошук статусу:

Низка вчених стверджує, що Норвегія за допомогою своєї зовнішньої політики займається пошуком статусу. В рамках своєї зовнішньої політики Норвегія прагне підвищити свій статус серед малих і середніх держав міжнародної системи та заслужити визнання з боку великих держав.

І Європа в цілому, і ЄС в даний час в процесі швидких змін. Ситуація характеризується фінансовою нестабільністю і політичною нестабільністю.

Норвегія не є членом ЄС, але на неї прямо і побічно впливають події в Європі. Рівень стійкості і добробут в сусідніх європейських країнах має значний вплив на норвезьку політику, економіку і соціальний розвиток.

В той час як одні вважають, що союз розпадеться, інші вважають, що він буде зміцнюватися і посилюватися. В даний час неможливо сказати, хто правий. Але як би там не було, Норвегія буде затронута.

РОЗДІЛ 3

РЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО НОРВЕГІЇ У ПІВНІЧНІЙ ЄВРОПІ

3.1. Участь Норвегії в інтеграційних процесах Північної Європи

Значна частина Норвегії розташована північніше Північного полярного кола. Відповідальне розпорядження найбагатшими ресурсами Арктики – одне із головних пріоритетів Норвегії. Для цього потрібна глобальна співпраця на основі наукових знань та міжнародного законодавства.

Політика Північного виміру спрямована на підтримку стабільності, благополуччя та сталого розвитку в регіоні за допомогою практичного співробітництва. Північний вимір діє через чотири партнерства в галузі навколишнього середовища, громадського здоров'я та благополуччя, транспорту, логістики та культури.

Міжнародна мережа університетів Northern Dimension Institute (NDI) обслуговує інформаційні потреби політики Північного виміру. Ділову раду Північного виміру і Парламентський форум Північного виміру доповнюють співпрацю і підвищують поінформованість громадськості про Північному вимірі.

Регіональне співробітництво в Північній Європі виходить на новий рівень.

Одним з перших прикладних наукових досліджень, виконаних експертами, залученими Інститутом Північного виміру, стало дослідження роботи регіональних організацій співробітництва в Північній Європі: Ради міністрів Північних країн, Ради держав Балтійського моря, Ради Баренцева/Євроарктичного регіону, а також Арктичної ради.

Ні інститути Європейського Союзу, ні Рада міністрів Північних країн, ні хто інший не можуть відіграти важливішу роль у забезпеченні єдності всієї практичної діяльності, яка здійснюється в Північній Європі, ніж вони грають сьогодні, будучи найбільш значущими спонсорами цієї діяльності. Північний вимір, будучи неполітичним форумом, з легкістю приймає нових учасників і висуває на

обговорення нові питання, стає більш дієвим інструментом досягнення стратегічних цілей розвитку Північної Європи в порівнянні з регіональними міжнародними організаціями, які насилу допускають до своєї роботи нових членів і неохоче йдуть на розширення порядку денного своєї роботи.

Рада держав Балтійського моря за двадцять років свого існування зуміла самостійно реалізувати лише один проект в галузі освіти - Єврофакультета, отже, перспектива його подальшої роботи в таких сферах, як економіка та енергетика, де його можливості значно поступаються можливостям інших регіональних форматів співробітництва, повинна бути ще раз переосмислена. Рада міністрів Північних країн повинна задуматися над стратегічними перспективами своєї діяльності з тим, щоб уникати в майбутньому спроб реалізувати ті ж функції, які реалізують інститути Європейського Союзу, що володіють більш значними ресурсами.

Північний вимір – це спільна політика чотирьох рівних партнерів: Європейського Союзу, Російської Федерації, Норвегії та Ісландії.

Політика Північного виміру забезпечує платформу для практичного співробітництва через тематичні партнерства: довкілля, транспорт та логістика, культура, громадська охорона здоров'я та соціальний добробут.

Співробітництво доповнюють відкрита мережа університетів Інституту Північного виміру (NDI), Ділова рада Північного виміру та Парламентський форум Північного виміру [33].

Норвегія бере участь у науковому співробітництві в ряді областей, будучи членом міжнародних організацій і програм, а також програм в Північних і європейських країнах.

Норвегія ставить в якості однієї зі своїх політичних цілей широку участь в міжнародному співробітництві в науково-дослідній галузі.

Субрегіональні угруповання значно збагачують європейську практику інтеграції. Особлива роль тут належить співпраці країн Північної Європи. У порівнянні з практикою Європейського Союзу їх досвід має як загальні, так і відмінні риси, причому багато в чому вони просунулися набагато далі ЄС.

Відмінні риси північноєвропейської інтеграції проявляються у виборі областей додатка початкових зусиль, черговості інтеграційних етапів, політичних мотивах і засобах стимулювання розвитку інтеграції, нарешті, в побудові інститутів і самих методах співпраці.

Вся п'ятірка північноєвропейських держав є членами Арктичної ради, Ради держав Балтійського моря, Ради Баренцева / Євро-Арктичного регіону, хоча деякі з них географічно до названих регіонах не належать.

Ісландія і Норвегія виступають рівноправними партнерами Росії і ЄС по «Північного виміру». Данія, Фінляндія і Швеція є членами ЄС. Ісландія і Норвегія входять до ЄАВТ, маючи при цьому угоду про Єдиний економічний простір з ЄС і беручи участь в Шенгенській зоні. Тісніша регіональна взаємодія північних країн залишається одним з найважливіших політичних пріоритетів міжнародної діяльності їх урядів.

Співпраця країн Північної Європи здійснюється в рамках Північної Ради, Північної Ради міністрів, органів влади різних рівнів, спирається на густу мережу міжурядових і неурядових організацій та інститутів. При цьому жоден з органів співробітництва не володіє наднаціональними функціями. Комплекс багатосторонніх відносин між країнами Північної Європи прийнято позначати загальним терміном - «північне співробітництво» [6].

В економічній сфері Скандинавські країни домовилися стимулювати тісне виробниче і інвестиційне співробітництво, створювати сприятливі умови для діяльності всіх північноєвропейських компаній, а також проводити взаємні консультації з питань економічної політики. Було вирішено забезпечити вільний рух капіталів, домагатися спрощення митних процедур і гармонізувати технічні та адміністративні елементи митних правил.

Учасники угоди домовилися приймати узгоджені рішення в сфері валютної політики; встановити зручні для жителів прикордонних районів правила транскордонної торгівлі; проводити консультації при будівництві транспортних і комунікаційних мереж, які зачіпають територію двох і більше країн регіону; узгоджувати дії, спрямовані на підвищення безпеки автомобільних доріг.

Велике значення мали зафіксовані домовленості координувати в північних країнах наукові дослідження, створювати спільні дослідницькі установи, найкращим чином використовувати наявні дослідні гранти та інші ресурси.

Північні держави домовилися про взаємний облік екологічних інтересів при прийнятті національних законів і при їх застосуванні, гармонізації національних правил захисту навколишнього середовища. Вони вважали за доцільне координувати заходи, що вживаються з метою збереження флори і фауни Північної Європи.

Гельсінкська угода визначила основні напрямки довгострокових інтеграційних процесів між північними країнами. До теперішнього часу вона є юридичною і політичною основою для укладання конкретних угод між країнами регіону. У текст угоди і понині регулярно вносяться доповнення, які фіксують найважливіші зміни в процесах «північного співробітництва».

Ключова роль у розвитку інтеграційних зв'язків між північними країнами належить політичним факторам. Об'єднання зусиль держав Північної Європи у відстоюванні спільних або співпадаючих інтересів на міжнародній арені підвищує результативність зовнішньої політики кожного з них, а їм разом дозволяє бути впливовою силою світової політики.

Потенціал «північного співробітництва» постійно підживлюють політичні імпульси, які виходять як від урядів і парламентаріїв, так і від підприємницької спільноти і організацій громадянського суспільства країн Північної Європи [6].

Найважливішу роль в поступовій трансформації торгово-економічних зв'язків в інтеграційні грає уніфікація законодавства. В одних областях закони країн Північної Європи майже повністю уніфіковані, в інших - досягнуті угоди про основні юридичні правила і процедури. Країнам регіону вдалося створити схожі правові системи і домогтися однаковості в інтерпретації законів. Відмінності в їх законах часто менше, ніж між окремими штатами США. Тісна координація законодавчої діяльності має ключове значення для розвитку північноєвропейської інтеграції: вона дозволяє рухатися вперед, не наділяючи інститути співпраці

наднаціональними функціями. А як відомо, передача національного суверенітету завжди породжує політичні проблеми.

Ключовим напрямком північноєвропейської інтеграції - вже на початку її шляху - стало формування спільного ринку робочої сили. У цьому полягає її якісну відмінність від інтеграції в ЄС, де такий ринок був створений тільки на початку 1990-х років, тобто чверть століття після підписання римських договорів. Щоб створити однакові умови для життя і роботи громадян в будь-якій північноєвропейській країні, була укладена серія угод у правовій, соціальній, культурній та освітній галузях. На додаток до цього північні країни постійно докладали узгоджені зусилля з метою забезпечити юридичні гарантії рівних прав громадянам інших держав регіону і спростити процедури надання їм громадянства.

У 1951 р. Данія, Норвегія, Фінляндія та Швеція уклали конвенцію, яка дозволила їх громадянам працювати за наймом в будь-якій з цих країн без попереднього дозволу влади. Потім вони домовилися про полегшення поїздок громадян з однієї країни в іншу. У 1954 р. вільний ринок робочої сили був створений. Ісландія приєдналася до нього в 1982 р., Фарерські о-ви - в 1992 р. У 1954 і 1957 рр. північно-європейські країни оформили паспортну упію.

Вільному руху робочої сили через кордони також сприяла співпраця країн регіону в області соціальної політики і соціального законодавства. Відповідно до Конвенції про соціальний захист (схваленої в 1955 р. і оновленої в 1981 р.) громадяни північних країн отримали однакові права, привілеї і обов'язки в питаннях, що стосувалися отримання лікарняних листів, виробничого травматизму, втрати працездатності, безробіття і пенсій по старості. Були уніфіковані правила техніки безпеки на виробництві. Громадяни з інших країн регіону отримали можливість користуватися тими ж соціальними благами, що і громадяни країни перебування. Їм були забезпечені рівні умови визначення розміру базової пенсії і додаткових виплат при переїзді з однієї північної країни в іншу.

У другій половині 1970-х років для громадян країн Північної Європи був скасований паспортно-візовий режим і митний огляд при перетині кордонів. З середини 1970-х років реалізується спільна програма рівності чоловіків і жінок у

сфері освіти, соціального забезпечення, умов праці та житлових умов. У травні 1978 р. Північна Рада міністрів прийняла довгострокову програму співпраці держав - членів Північного Ради в галузі трудових відносин, освіти, туризму, охорони навколишнього середовища та використання природних ресурсів.

У 1981 р. були узгоджені єдині для всіх країн стандарти оцінки кваліфікації лікарів, стоматологів, фармацевтів, медсестер і деяких інших професій. Створені і діють Північний рада медикаментів в Упсалі (Швеція), Північна школа охорони здоров'я в Гетеборзі (Швеція), Скандинавський інститут стоматологічних матеріалів в Осло.

У 1985 р. країни Північної Європи підписали Угоду про допомогу на випадок безробіття, а в 1989 р. - Конвенцію про охорону праці. Їх служби зайнятості здійснюють тісну координацію діяльності. В середині 1980-х років, завдяки функціонуванню спільного ринку праці, близько 1 млн жителів Північної Європи працювали в сусідніх країнах регіону. У зв'язку з вступом в 1995 р. Фінляндії і Швеції в ЄС країни Північної Європи підписали в 1992 1993 рр. Північну конвенцію соціального забезпечення і Північне угода про спільне північному ринку праці для медичних працівників [29].

Система освіти відіграє найважливішу роль в підготовці висококваліфікованих кадрів. З 1982 р. діє Угода про професійну підготовку працівників, створені єдиний Північний центр професійного навчання робочої сили в Швеції, а також Північний інститут професійного навчання і здоров'я в Фінляндії.

Країни Північної Європи спільно фінансують Академію малих північних народів, комітети північного співробітництва в галузі початкової, середньої та вищої освіти, а також освіти дорослих. На колективній основі фінансуються регіональні програми мобільності студентів і викладачів університетів, учнів, студентів і вчителів шкіл. Їх шкільні та університетські програми, підручники і системи іспитів уніфіковані [6].

Ефективне функціонування регіонального ринку праці стало можливим завдяки успішному вирішенню мовних проблем. Цьому сприяла близькість мов цих країн, а головне - цілеспрямована політика урядів. Роботу по вивченню мов сусідніх

народів координують Секретаріат північних мов, Інформаційний центр північних мов і літературні курси по північних мов.

Культурна взаємодія північних народів складає одну з основ регіональної інтеграції. З 1966 р. Північний фонд культури надає гранти на культурні проекти всередині регіону. Створені і діють численні спільні організації країн Північної Європи в галузі культури і засобів масової інформації.

У школах заохочується вивчення культури і побуту народів Півночі. Учням дозволено отримувати освіту і складати іспити в навчальних закладах будь-якої держави Північної Європи. В регіоні діє система взаємного визнання шкільних атестатів і вузівських дипломів.

В області наукових досліджень країни Північної Європи реалізують численні спільні проекти, а також координують національні науково-технічні програми. Головною рушійною силою співробітництва є спільні наукові установи, що забезпечують високі стандарти досліджень, яких важко досягти на національному рівні. Серед них Північна академія інноваційних досліджень, Північний інститут теоретичної фізики, Північний рада арктичних медичних досліджень, Північна дослідницька і виробнича програма по біотехнології, Північний вулканологічний інститут, Північна програма арктичних гуманітарних досліджень та ін.

У 1973 р. Північна Рада виробила конвенцію про спільні заходи по захисту навколишнього середовища. Вона встановила відповідальність держав за нанесення шкоди природному середовищу інших країн - учасниць угоди, визначила порядок проведення взаємних консультацій і пред'явлення позовів, регламентувала діяльність спостережних органів.

Міністерство закордонних справ Норвегії опублікувало новий стратегічний документ арктичної зовнішньої і внутрішньої політики держави під назвою «Люди, можливості та інтереси Норвегії в Арктиці». За формою це звіт, адресований норвезькому Стортингу з періодом 2020-2021 років. 27 листопада 2020 року звіт «Люди, можливості та інтереси Норвегії в Арктиці» представила прем'єр-міністр цієї країни Ерна Сульберг.

Багатосторінковий документ з 189 сторінок «Люди, можливості та інтереси Норвегії в Арктиці» - це не тільки державне керівництво, але одночасно і справжній довідник не тільки про плани Норвегії щодо Півночі і Арктики, а й про поточний стан справ з багатьох аспектів. Щоб вказати на змістовний масштаб цього документа лише перерахуємо розглядаються теми по розділах - всього їх вісім:

- спільні цілі;
- норвезька зовнішня політика і політика безпеки на півночі (в ньому, в тому числі серед іншого, підрозділи про відносини з НАТО, США, Росією, Північними країнами, по Баренц-співпраці, ЄС, Китаєм, корінними народами, зі зміни клімату);
- соціальний розвиток на Півночі;
- бізнес і компетентність (тут про економіку та економічну політику);
- інфраструктура, транспорт і комунікації;
- соціальна політика;
- фінанси та управління.

Загальні цілі норвезької політики на Крайній Півночі і в Арктиці - це відстоювати інтереси країни через сильну, динамічну і компетентну Північну Норвегію [39].

У документі зазначено, що політика уряду Норвегії щодо Крайньої Півночі і Арктики є довгостроковою і продовжує аналогічну стратегію, прийняту в двох попередніх звітах по Крайній Півночі - «Можливості та виклики» (2005-2006) і «Бачення і інструменти» (2011-2012). Звіт - «Люди, можливості та інтереси Норвегії в Арктиці» орієнтується на основні напрямків урядового звіту «Північний світ» (2014 року) та Стратегії уряду щодо Крайньої Півночі (2017). Звіт також адаптований до нових чинників, зокрема до нових викликів політики безпеки після 2014 року. Справжній звіт не зачіпає політики норвезького уряду на Шпіцбергені (Свальбард). Раніше ця політика представлена в окремому звіті по Свальбард (2015-2016).

У звіті вказується, що Арктика майже без винятку складається з безперечних національних територій, а також деяких морських районів за межами національної

юрисдикції. Для регіону характерна готовність до мирної співпраці і вирішення спірних питань відповідно до принципів міжнародного права.

Відповідно до Конвенції з морського права, Норвегія має суверенні права на двохсотмільйонну морську зону. У 1976 році Норвегія створила економічну зону на відстані до 200 морських миль від материкової частини Норвегії. Відповідно до Закону про економічну зону 1976, в 1977 році була створена зона захисту рибальства навколо Шпіцбергена. У 1980 році була створена рибальська зона арктичного острова Ян-Майена.

Континентальний шельф простягається принаймні до 200-мильних зон від материкової Норвегії, Шпіцбергена і острова Ян-Майнен. На північ від Шпіцбергена шельф також простягається до межі 200 морських миль. Комісія по континентальному шельфу ООН підтвердила це своєю рекомендацією в 2009 році.

Норвегія здійснює суверенні права на континентальний шельф з метою його дослідження і освоєння природних ресурсів. Ніхто не може розробляти родовища нафти і корисних копалин на норвезькому континентальному шельфі без згоди Норвегії.

На Крайній Півночі Норвегія має угоди про делімітацію кордонів з Ісландією, Данією (Гренландія) і Росією.

З широкого набору тем в звіті «Люди, можливості та інтереси Норвегії в Арктиці» найважливіша - політика безпеки Норвегії.

Примітно, що політика безпеки Норвегії зачіпає кілька тем, деякі з яких виглядають новою:

- власне традиційна політика безпеки, яка зачіпає геополітику, стратегії, військові питання, оцінку військово-політичних союзників і супротивників і т. д. ;
- корінні народи;
- зміна клімату та стану навколишнього середовища;
- культурне середовище і культурні ландшафти, комплексне управління норвезькою мовою.

З цього переліку далі розглядається традиційна політика безпеки і така відносно нова тема для загрози національній безпеці, як кліматичні зміни.

У звіті зазначено, що зміна клімату в вигляді танення льоду в Північному Льодовитому океані означає, що північні берегові лінії Росії, Канади і Сполучених Штатів поступово втрачають частину природного захисту, яку до недавнього часу їм давали льодові поля.

Танення льоду також відкриває можливості для розширення комерційної діяльності в Арктиці. Масштаби цієї діяльності повинні постійно оцінюватися державою. Констатується: не факт, що можливе значне збільшення комерційної активності в Арктиці само по собі негативно позначається на політиці безпеки та військової обстановки в регіоні.

У звіті 2020 року визнається, що після 2011 року - часу попереднього звіту, геополітична ситуація стає все більш «вимогливою» до Норвегії. Крайня Північ залишається найважливішою стратегічною зоною відповідальності держави.

Глобальні тенденції впливають на події на Крайній Півночі, і останні роки показали, наскільки несподівані фактори можуть вплинути на ситуацію. Розвиток може привести до зміни оцінок загроз і, отже, військово-стратегічних диспозицій.

Норвегія зіткнулася з набагато складнішою зовнішньою політикою і ситуацією в області безпеки, ніж в 2011 році. Міжнародна політика більшою мірою характеризується суперництвом між великими державами, посиленням націоналізму і тиском на усталені інститути співпраці і цінності.

У міру зростання міжнародного інтересу до Арктиці, зростає і тенденція описувати Арктику як конфліктну зону [8].

Ключовим завданням норвезької політики Крайньої Півночі є захист інтересів норвезької зовнішньої політики і політики безпеки на Півночі.

Основний висновок у звіті: інтереси Норвегії в Арктиці і на Крайній Півночі необхідно відстоювати через енергійну і компетентну Північну Норвегію. Для національної політики безпеки Норвегії має важливе значення те, що люди живуть на Півночі, і щоб їх суспільства були сильними і міцними.

Інтереси зовнішньої політики і безпеки Норвегії на Півночі вимагають «надійного прикордонного співробітництва». У зв'язку з цим уряд Норвегії працює цілеспрямовано і вкладає значні кошти в співробітництво з сусідами Норвегії на Півночі - як через Арктичну раду, Баренц-раду, так і через інші схеми співпраці, такі як Північний вимір, регіональні програми ЄС на Півночі і співробітництво Північних країн, до яких відносять: власне, саму Норвегію, а також Данію, Ісландію, Швецію та Фінляндію. Мета політики сусідства полягає в тому, щоб вирішувати спільні проблеми шляхом діалогу і співпраці.

Основну проблему норвежці бачать в Росії і її політиці. У безпосередній близькості від Норвегії перебуває Росія, «яка в останні десять років значно збільшила свій військовий потенціал». Масштаби і складність російських військових навчань в безпосередній близькості від Норвегії зростають. Крім того, на всьому арктичному узбережжі відновлюються російські військові і цивільні бази.

«Більш агресивна позиція в зовнішній політиці» Росії створює невизначеність щодо намірів цієї країни. «Хоча російські військові сили не спрямовані в першу чергу проти Норвегії, вони створюють стратегічний виклик для Норвегії і західної спільноти безпеки». Напружені відносини між великими державами, між Росією і НАТО впливають на структуру північної політики Норвегії.

Важливо, щоб норвезька сторона, продовжувала уважно стежити за загальною геополітичною ситуацією, а також за військовою діяльністю.

Норвежці не виключають того, що розвиток подій або події в інших частинах світу можуть мати військові наслідки в близьких до Півночі районах, що безпосередньо позначиться на безпеці Норвегії та її союзників. Глобальні події мають наслідки для норвезької політики безпеки і посилюють потребу в ситуаційній обізнаності та знаннях.

Рівень активності на Крайній Півночі зростає як з боку союзників Норвегії, так і з боку Росії. «Великі і в деякій мірі нові гравці, такі як Китай, приділяють підвищену увагу своїм інтересам в Арктиці, в тому числі пов'язаних з дослідженнями та інфраструктурними проектами» [39].

Підготовка плану союзників по захисту Ісландії, Норвегії та північних морських районів також є важливим елементом у забезпеченні безпеки Норвегії на Півночі.

Північні сусіди Норвегії - це її найважливіші партнери на Півночі. Якщо дивитися на ширшу геополітичну картину, то у країн Північної Європи збігаються інтереси. Північні сусіди Норвегії є активними і конструктивними партнерами в регіональному співробітництві в таких структурах, як Рада міністрів Північних країн, Арктичний рада, Рада Баренцева регіону, Рада Балтійського моря і Північний вимір. Північний регіон Європи - це регіон в Європі з найбільшою кількістю транскордонних послуг, який включає три або більше країн.

Події, що відбуваються в безпосередній близькості, в останні роки також привели до зміцнення співробітництва в галузі політики безпеки в Північному регіоні Європи. Для нього характерні висока довіра, конфіденційність і загальні цінності. Якщо раніше співпраця ґрунтувалася головним чином на економії фінансових коштів, то тепер вирішальною рушійною силою є загальні проблеми політики безпеки. Данія, Фінляндія і Швеція останнім часом стали більше турбуватися про стратегічну важливість Крайньої Півночі. Для Норвегії Північне співробітництво по лінії безпеки є важливим доповненням і не є заміною для співпраці НАТО.

Росія може кинути виклик безпеці норвезьких і союзницьких країн безпосередньо. Це вже призвело до збільшення інтересу з боку США та інших союзників від моніторингу змін на російській стороні до більшої присутності на Півночі. США останнім часом проводять регулярні польоти стратегічних бомбардувальників над Баренцовим морем, і вперше з 1980 року в 2020 році ввели в нього надводні кораблі американських і британських ВМС.

В результаті «порушення Росією міжнародного права на Україні», Норвегія призупинила двостороннє військове співробітництво з Росією, за винятком співпраці в областях, що мають особливе значення для забезпечення безпеки на морі, в повітряному просторі і для стабільності на Півночі.

У 2019 було прийнято рішення встановити канал зв'язку між оборонними посібниками в Осло і Москві з метою сприяння запобіганню непорозумінь і небажаних інцидентів, пов'язаних з військовою діяльністю. Таке подальший розвиток двосторонніх контактів з боку оборони особливо важливо в нинішній ситуації.

Норвегія наполягає на широкому міжнародному зобов'язанні по вирішенню основних проблем ядерної безпеки на Північно-Заході Росії, в тому числі в рамках Ради Північного виміру [33].

Співпраця в галузі ядерної безпеки з Росією регулюється урядовим планом дій з ядерної безпеки і навколишнього середовища від 1995 року. З тих пір Норвегія витратила близько двох мільярдів крон на заходи щодо зниження ризику серйозних аварій і радіоактивного зараження, а також для запобігання втрати ядерних та інших радіоактивних матеріалів.

Інтеграція в країнах Північної Європи відбувається одночасно за кількома напрямками:

Загальноекономічна інтеграція, що здійснюється по лінії ЄАВТ, ЄЕС/ЄС, ЄЕП, веде до підвищення ступеня відкритості їхньої економіки по відношенню один до одного та сприяє експансії їхніх компаній на світовому ринку.

Міжсекторна інтеграція відбувається між бізнесом, науковою та освітньою сферою та веде до створення національних та міжнародних інноваційних систем, вона сприяє переходу від індустріального етапу розвитку до інноваційного етапу та формування суспільства «інноваційної культури».

Інтеграція відбувається між державним та приватним сектором економіки, що веде до розвитку приватно-державного партнерства, у тому числі у нових формах. Це проявляється у посиленні державної підтримки НДДКР, збереженні державної власності на підприємства, що надають інфраструктурні та соціальні послуги, інформаційному та іншому сприянні малим та середнім підприємствам та інноваціям, підтримці науково-технічної кооперації, регулюванню ринку праці тощо.

Технологічна інтеграція призводить до формування великих виробничо-збутових систем, заснованих на єдиних (насамперед, інформаційних) технологіях та сучасних засобах накопичення та передачі інформації (телевізійний та оптоволоконний зв'язок, мобільний телефон та комп'ютер).

Усі північноєвропейські країни по-різному будують відносини з європейськими інтеграційними об'єднаннями. Норвегія залишається учасником ЄАВТ [6].

Розвиток західноєвропейської інтеграції з 1957 р. справило драматичний вплив на Північ Європи, оскільки воно викликало розкол населення Скандинавських країн та їх політичної еліти на дві частини, що зберігається тривалий час.

Реальний перебіг подій усунув можливість згуртування північноєвропейських країн у єдиний політичний та економічний блок. Це призвело до переведення їх евентуального співробітництва з військово-політичної та економічної сфери (на основі широко обговорюваної на той час ідеї НОРДЕК) у суто гуманітарну сферу, що отримало, зрештою, втілення у створенні Північної ради та Ради міністрів північних країн у їхньому нинішньому вигляді. Драма полягає в тому, що три північноєвропейські країни перейшли в ЄЕС/ЄС поодиноці (цього ж Брюссель очікує і від Норвегії), хоча був шанс увійти туди єдиним блоком, що дозволило б більш активно впливати на формування європейської інтеграції, ніж це можливо нині.

Відсоткове співвідношення між двома частинами населення, які відрізняються своїм ставленням до ЄЕС/ЄС, складається, природно, по-різному у країнах Європейської Півночі.

Проте сам факт розколу служить одним із найважливіших детермінантів їхнього політичного, економічного та суспільного життя.

В даний час всі північноєвропейські країни є кредиторами (донорами) європейської інтеграції (включаючи Норвегію, але без Ісландії), оскільки їх внески до бюджету ЄС перевищують ті надходження з нього, які вони одержують комунітарними каналами (з аграрних фондів, Європейського фонду регіонального розвитку). чи Соціального фонду ЄС). Серед нетто-отримувачів коштів ЄС північноєвропейські країни не фігурують. Таким чином, Північна Європа не тільки

бере участь у фінансуванні подальшого поглиблення європейської інтеграції, але й сприяє процесам вирівнювання рівнів економічного розвитку, які підтримуються всередині ЄС, у тому числі стосовно країн-новачків. До 1993 р. Данія була нетто-одержувачем коштів ЄС (у розмірі який відповідав приблизно 1% її ВВП), але тепер баланс її платежів складається на користь ЄС. Перед Данією припадає приблизно 2% єдиного бюджету ЄС. Швеція вносить до єдиного бюджету ЄС 2,9%, і вона вийшла до лідерів ЄС за величиною платежів до ЄС, якщо їх розрахувати стосовно національного доходу. Внески Фінляндії найменші серед цієї групи країн: вони становлять близько 1,5% єдиного бюджету. У бюджеті ЄС на 2008 р. частка трьох північноєвропейських країн – 6,1 %.

Незважаючи на те, що Норвегія не є учасницею ЄС, її (за умовами її участі в європейському економічному просторі — ЄЕП) обтяжили внесками до так званого Фонду вирівнювання соціальних та економічних відмінностей. У період 2004-2009 років. вона має внести до цього фонду 567 млн євро.

Нині економічне становище у північноєвропейських країнах — краще, ніж у середньому ЄС, а ступінь соціального захисту — вище, проте безробіття — нижче (крім Фінляндії). Тому подальше поглиблення економічної інтеграції в рамках ЄС не обіцяє цим країнам жодних додаткових переваг, але, навпаки, несе посилення загроз. Тому північноєвропейські держави не виявляють зацікавленості у перекладі інтеграційних процесів на вищі щаблі. Навіть у Фінляндії, яка проводить найбільш лояльний курс до ЄС, зростає кількість так званих «євроскептиків», і, як показують результати останніх опитувань громадської думки, опубліковані газетою «Хельсінгін Саномат», вже 1/4 фінів бажало б вийти зі складу ЄС . Справді, якщо Скандинавські країни проведуть гармонізацію своєї податкової системи на зразок ЄС, їхні державні бюджети стануть дефіцитними.

3.2. Арктичний вектор зовнішньої політики Норвегії

На рубежі ХХ-ХХІ століть Арктика стає об'єктом підвищеної уваги вчених, політиків, підприємців, жителів арктичної і приарктичних зон, багатьох держав

світу. Основою пильного інтересу до регіону є прогнозоване потепління клімату, яке може мати непередбачувані негативні наслідки для жителів регіону і, можливо всього людства.

Арктика перетворилася сьогодні в міжнародний регіон, де поряд з двостороннім співробітництвом діє і система міждержавних громадських інститутів, спрямована на забезпечення безпеки в широкому його розумінні та сталого розвитку.

Сучасна зовнішня політика арктичних країн включає в себе весь комплекс питань світового порядку, але особливе місце в ній займають питання двостороннього та багатостороннього співробітництва в Арктиці і поступального розвитку цього регіону планети, рішення його актуальних питань, перетворення цього периферійного в минулому регіону в регіон наукоємного та інноваційного розвитку, розвитку суспільства і економіки, заснованої на знаннях.

Існує умовний розподіл арктичних держав на "Арктичну п'ятірку" і "Арктичну вісімку". Основний критерій - вихід до Північного Льодовитого океану. Його мають країни "Арктичної п'ятірки" - США, РФ, Канада, Норвегія і Данія (включаючи Фарерські острови і Гренландію). До країн "Арктичної вісімки" додаються ще три країни, території яких лежать в безпосередній близькості або за Північним полярним колом, - Швецію, Ісландію і Фінляндію. Країни "Арктичної п'ятірки" мають переважне право на розробку ресурсів регіону в межах ексклюзивної економічної зони.

Всі країни арктичного регіону мають основоположні документи (стратегії), які визначають пріоритети та основні напрямки діяльності держав в Арктиці.

Свої претензії на лідерство в регіоні заявив Європейський Союз - найбільше в світі інтеграційне об'єднання. У числі головних пріоритетів політики Євросоюзу в Арктиці: захист навколишнього середовища і корінних народів Арктики, забезпечення сталого розвитку та раціональне використання природних ресурсів регіону; розвиток механізмів багатостороннього співробітництва в Арктиці [8].

Серед країн "Арктичної п'ятірки" Норвегія єдина країна уряд якої вважає арктичний вектор політики пріоритетним. На відміну від таких країн як США і РФ з

їх багатовекторною і впливовою зовнішньою політикою. Норвегія з населенням трохи більше 5 млн. чоловік зробила ставку на Арктику і успішно реалізує свою Арктичну політику. Арктика для Норвегії має найважливіше значення у зв'язку з тим, що є для країни одним з основних джерел доходів.

Відомо, що нафтові ресурси держави близькі до вичерпання, однак накопичений технологічний і управлінський досвід дозволить здійснювати розробку глибоководних вуглеводневих родовищ в регіоні вже найближчим часом. Норвегія однією з перших, починаючи з 2003 року, коли була опублікована Біла книга з політики на Крайній Півночі, послідовно доповнювала і удосконалювала документальні підстави своєї арктичної політики. В результаті в 2011 році був підготовлений документ "Крайня Північ. Бачення і стратегії." У самій стратегії відзначено, що підсумовуючи її основні цілі, можна виділити три основні слова/напрямки діяльності - "знання, активність і присутність". Відмінною рисою норвезької стратегії можна вважати пріоритет наукової складової і ставку на підготовку висококваліфікованих кадрів для Арктики. Норвегія позиціонує себе лідером в сфері виробництва і розповсюдження наукових знань про Крайню Північ в арктичному регіоні, часто залучаючи інтелектуальний потенціал з-за кордону. "Активність" пропонує лідерство в таких ключових сферах як економічна діяльність, захист навколишнього середовища і природних ресурсів в Арктиці. "Присутність" виражається в політиці планомірного і довгострокового розселення населення на Крайню Північ, в збереженні і нарощуванні військової присутності.

Норвегія реалізує одну з найбільш інноваційних економічних стратегій в регіоні. Її політику відрізняє опора на високі технології, державне регулювання видобутку вуглеводнів, перспективне планування, істотні відрахування доходів в пенсійний фонд, ефективний захист навколишнього середовища при розробці вуглеводневих ресурсів. При цьому Осло прагне знизити свою залежність від експорту вуглеводневої сировини і розвивати інші, переважно норвезьких родовищ також найбільші компанії Франції, Італії, Німеччини.

Росія (97%) і Норвегія (18%) лідирують по частках арктичних родовищ в загальній кількості видобутого газу.

Основою для розробки арктичної стратегії і політики країн Північної Європи стала Конвенція ООН з морського права від 1982 року, яку всі країни в різний час ратифікували. Ісландія - 1985 року Фінляндія, Норвегія, Швеція – в червні 1996 року Данія в 2004 р. В даний час Конвенцію ратифікували 168 держав, з країн Арктичної ради цього не зробили тільки США.

У 1996 р. зазначені країни увійшли до складу Арктичної ради, але розробка і підписання перших національних арктичних документів, обов'язкових до виконання його членами, відбулося лише на початку другого десятиліття XXI століття.

Слід зазначити, що північно-європейські країни, будують свою політику в Арктиці на основі своєї участі в Арктичному раді, Ради Баренцева / Євроарктичного регіону, Північному вимірі, Раді міністрів Північних країн, Раді держав Балтійського моря, ЄС і його регіональних програмах, активно беручи участь у всіх організованих ними засобах.

Останнім часом на політику країн Північної Європи значний вплив стали надавати держави Азії - Китай, Індія, Республіка Корея, Японія і Сінгапур, які 12 травня 2013 року на 8 міністерській зустрічі Арктичної Ради в шведському місті Кіруні отримали у ній статус спостерігача.

Активно розробляє політику в Арктиці Норвегія, для якої це напрямок політики є, мабуть, більш високим пріоритетом, ніж для інших країн Північної Європи [8].

У 2003 р. в країні було прийнято документ «На Північ! Вивчення можливостей в Арктичному регіоні». У 2006 р. Норвегія опублікувала Стратегію уряду в північних регіонах, яка в 2009 році була доповнена доповіддю «Нові структурні елементи на півночі », уточнив пріоритети і напрямки діяльності на довгострокову перспективу. Було виділено сім пріоритетів: клімат і навколишнє середовище, безпеку судноплавства в північних морях, експлуатація офшорних родовищ стійким чином і застосування відновлюваних морських ресурсів, розвиток ділової активності в прибережних регіонах, розвиток інфраструктури, забезпечення суверенітету та транскордонне співробітництво, збереження культури і забезпечення умов життя корінних народів.

У 2011 р. був затверджений новий стратегічний документ «Крайня Північ - бачення і стратегія », в якому Крайню Північ і Арктика були оголошені головними пріоритетами країни. Основними положеннями норвезької політики відзначені лідерство в наукових дослідженнях Півночі, освоєння мінеральних і біологічних ресурсів, розвиток морських транспортних шляхів, визнання принципів міжнародного морського права, створення повноцінної системи співпраці з пріарктичеських і північноєвропейськими країнами, а також економічний розвиток північній частині території Норвегії.

Слід зазначити, що Норвегія в своїй політиці в Арктиці робить упор на наукові дослідження і підготовку кваліфікованих кадрів, що дозволяють ефективно використовувати ресурси Півночі. Цим напрямками надається стратегічне значення в забезпеченні подальшого економічного і соціального розвитку країни [8].

Головним центром для організації норвезьких дій в Арктиці є норвезьке місто Тромсе. Це головний порт базування норвезьких криголамів для проведення полярних досліджень. У ньому також розташовується секретаріат Арктичної ради. Норвегія серед країн Північної Європи займає провідне місце у вивченні, розвитку і освоєнні і Арктичного регіону.

Передовий досвід арктичної стратегії і політики країн Північної Європи постійно враховується європейськими державами Німеччиною, Великобританією, Польщею, Нідерландами, Іспанією, Італією і Францією, які є спостерігачами АС. Між ними здійснюється тісне економічне, наукове, військове та технологічне співробітництво.

Інтерес до зовнішньополітичної стратегії Норвегії в Арктиці диктується кількома обставинами. Перш за все це геополітичне становище країни, яка входить до складу так званої "арктичної п'ятірки", що складається з держав, які мають прямий вихід до Північного Льодовитого океану і тому володіють правовими підставами для встановлення контролю над прилеглими морськими просторами і континентальним шельфом. Поряд з США, Канадою, Данією і Росією, Норвегія має великий вплив на політичні процеси в Арктиці і до того ж безпосередньо межує з Росією.

Норвегія є членом НАТО і проводить політику в інтересах цього блоку. Норвегія є активним прихильником військової інтеграції країн Північної Європи в рамках регіональної організації NORDEFCO (Співпраця північноєвропейських країн в області оборони).

Основи арктичної стратегії Норвегії, в тому числі і військової, були вперше визначені в декларації норвезького уряду з питань зовнішньої політики від 4 лютого 2007 р. цьому документі було підкреслено: чітко визначено, що захист норвезьких інтересів на Півночі в сфері економіки, навколишнього середовища і безпеки повинна вважатися пріоритетною, а самі інтереси взаємопов'язаними. Стверджувалося також, що «уряд буде домагатися міжнародного визнання норвезької позиції по Шпіцбергені, рибоохоронним зонам, видобутку нафти і газу, а також охорони навколишнього середовища». Ставилося завдання «посилити норвезьке військову присутність і зміцнити суверенітет на Півночі, включаючи постійну готовність норвезьких збройних сил до надзвичайних ситуацій екологічного властивості, а також зміцнення потенціалу Служби берегової охорони з контролю за природними ресурсами і готовності до надзвичайних ситуацій ». У документах, опублікованих в 2009 і 2014 рр. арктична стратегія Норвегії отримала подальший розвиток і уточнення. Досить жорстко поставили питання про дотримання норвезького суверенітету в Арктиці, а також зроблений акцент на питаннях безпеки. Зокрема, ставилося завдання розвитку системи розвідки і спостереження за морським, повітряним та сухопутним просторами в регіоні, а також подальшого нарощування військової присутності.

Стратегічні засади Норвегії відповідають загальній арктичної політиці НАТО щодо захисту західних геоекономічних і геополітичних інтересів в цьому перспективному регіоні.

Норвегія на сьогоднішній день виступає свого роду провідником інтересів країн Західної Європи і США в Арктиці. Як наслідок, зовнішня політика держави в регіоні характеризується жорсткою позицією щодо вироблюваних іншими прибережними арктичними державами механізмів можливих варіантів використання надр та акваторії високих широт. Протягом останнього десятиліття

Осло розробляє відповідні концептуальні програми захисту національних інтересів в регіоні з обов'язковою прив'язкою їх до інтересів колективної безпеки в рамках Північноатлантичного союзу. Примітний і той факт, що Норвегія однією з перших ратифікувала Конвенцію ООН з морського права 1996 р., а в 2006-му подала заявку в Комісію ООН про межі континентального шельфу з вимогою розширення меж своєї економічної зони в трьох районах Арктики - в Північному Льодовитому океані, Баренцевому і Норвезькому морях.

У грудні 2006 р. в країні була прийнята так звана стратегія розвитку північних регіонів. Як головне завдання в ній заявлено забезпечення стійкого зростання і розвитку цих регіонів шляхом зміцнення міжнародного співробітництва в галузі використання природних ресурсів, управління навколишнім середовищем і в ході проведення наукових досліджень. Однак, незважаючи на цілком мирний характер цих завдань, Осло за допомогою реалізації даної стратегії планує отримати максимум економічних і військово-політичних переваг. Для цього керівництво країни має намір вжити низку заходів, спрямованих на розвиток міжнародних зв'язків з сусідами по регіону, а також промисловості в північній частині країни, зміцнення економічного співробітництва з Росією, підтримку науки та освіти, вдосконалення національних збройних сил.

Як і США, Норвегію не влаштовує делімітація кордонів арктичного шельфу по «секторному» принципом. Військово-політичне керівництво країни вважає справедливим розділ по серединній лінії, коли межа поділу проходить на рівному віддаленні від берегових ліній держав. При такому розділі в районі Баренцева моря утворюється «вільна» акваторія площею 175 тис. кв. км, де є великі за своїми запасами газові родовища (біля н. п. Штокман). Цю територію і намагається приєднати до себе Осло, зарезервувавши національне право на подальше її розширення на більш пізньому етапі.

Норвегія заявила про свої інтереси в арктичному регіоні раніше головних лідерів світової політики - Росії і США. Норвегія за своєю географією є пріарктичеських державою. Її території в високоширотній Арктиці включають архіпелаг Свальбард (група островів в Північному Льодовитому океані) і острів Ян

Гайен в Норвезькому морі. Арктична частина країни знаходиться на північ від 65° северной широти. Арктичні інтереси Норвегії охоплюють проблеми економіки, промисловості, рибальства, корінних жителів - саамів, забезпечення національної безпеки і т.д. Норвегія має великі родовища нафти (Статфьєрд, Гюльфакс, Осєберг і Екофіск), а також інших природних ресурсів, наприклад, міді, цинку, свинцю, нікелю, молібдену, срібла та інше. Основні цілі і завдання Норвегії, яка, поряд з Данією, є молодшим гравцем в Арктиці, викладені в урядовому документі. Відзначимо, що уряд країни визнає розвиток своїх північних регіонів в якості значного проекту для Норвегії і всього Крайньої Півночі Європи. Перш за все, в документі констатується важливість для зовнішньої політики Норвегії передбачуваності і довгостроковості дій в арктичних регіонах, що було притаманне країні протягом багатьох десятиліть.

Норвегія, яка має намір твердо відстоювати свій суверенний контроль над використанням ресурсів, в той же час відкрита для пошуку нових форм співпраці. Чітко декларується завдання посилення уваги до захисту загальновідомих інтересів Норвегії, налагодження відповідального управління ресурсами, охорони навколишнього середовища та вирішення проблем кліматичних змін. У документі визнається політичний аспект північних регіонів, тобто різні механізми співпраці країн Північної Європи, відносини з США і Канадою в рамках Арктичної Ради, а також відносини з Євросоюзом в рамках «Північного виміру». Інтерес до північних регіонах влада Норвегії пояснюють не в останню чергу процесами в сфері екології та енергетики. Ці ж проблеми знаходяться в центрі дискусій Норвегії з Євросоюзом, США, Німеччиною, Францією, Канадою та скандинавськими країнами. Особливу значущість для Норвегії має той факт, що 2/3 нерозвіданих енергоресурсів залягають в норвезькій частині шельфу Норвезького і Баренцового морів. Неможливо відмовити норвежцям в тому, що, на їхню думку, для багатьох країн енергетичні питання все більше стають частиною політики безпеки. Інший аспект арктичної політики Норвегії - кліматичні зміни. Коротенько викладаючи загальновідомі факти потепління в Арктиці і їх наслідки для корінних народів регіону, документ підкреслює роль розширення міжнародного співробітництва з моніторингу стану

навколишнього середовища Арктики. У документі йдеться про намір країни дотримуватися своїх зобов'язань за Кіотським протоколом. Особливе значення надається широкому використанню архіпелагу Свальбарда в якості міжнародного полігону по дослідженню кліматичних змін. Але така робота повинна базуватися на наступних принципах:

- послідовне і тверде відстоювання суверенітету Норвегії;
- коректне дотримання Договору про Свальбард;
- контроль за його виконанням на практиці;
- збереження спокою і стабільності в регіоні;
- охорона унікальної дикої природи регіону;
- підтримання норвезьких поселень на архіпелазі Свальбарда.

Норвегія надає важливого значення діалогу з основними країнами Заходу з проблем енергетики та екології, прагне роз'яснювати свою позицію і свої інтереси в арктичному регіоні, знаходити нові сфери і форми співпраці. Підкреслюючи намір перетворити Баренцове море в море співпраці, Норвегія в той же час зазначила конфлікт інтересів, пов'язаних з використанням рибних, а в майбутньому і нафтогазових ресурсів в Баренцевому морі. На порядку денному стоять проблеми відповідального управління ресурсами, збереження біологічного різноманіття та особливо вразливих екосистем. Аналіз документа дозволяє зробити висновок про те, що Норвезька влада високо оцінюють власні принципи управління ресурсами, які ґрунтуються на поєднанні активного державного регулювання з дотриманням міжнародного права та інтересів міжнародного співробітництва. Хорошому управлінню ресурсами і охорони навколишнього середовища Арктики, на думку норвежців, сприяє діяльність міжнародних нафтових компаній і інших бізнес-структур з великим досвідом розробки багатств континентального шельфу. Заслуговує підтримки намір Норвегії вирішувати питання делімітації морських кордонів на основі міжнародного морського права. Маються на увазі кордону континентального шельфу між Свальбард і Гренландією, а також в Норвезькому морі. Таким же чином передбачалося розмежувати морські простори в Баренцевому морі з Росією. Цю проблему Норвегія розглядала передусім з метою розвідки та

експлуатації нафтогазових родовищ. У звичайно підсумку йшлося про те, яка з держав (Норвегія або Росія) отримає право визначати правовий режим спірних морських просторів. Гострою проблемою для Норвегії є подолання існуючих розбіжностей з приводу географічних кордонів дії Договору про Свальбард. Норвегія домогалася застосування статтею Договору тільки на острови, і територіальних вод; інші держави наполягали на більш широкому його географічному тлумаченні, а саме: на морські простори за зовнішньою межею територіального моря. Ситуація, що склалася змусила Норвегію ввести навколо Свальбарда тимчасову рибоохорони зону замість повноцінної економічної зони. Право Норвегії на регулювання обсягів вилову риби та здійснення юрисдикції на континентальній шельф в даному районі заперечується Іспанією, Росією і Ісландією. Тому Норвегія як прибережна держава, підкреслюється в документі, наполягає на праві в односторонньому порядку встановити морські зони навколо Свальбарда і перешкоджати вилову риби понад квоти. З даного питання Норвегія сподівається на розуміння з боку своїх опонентів. Крім того, при реалізації зовнішньої політики в арктичному регіоні Норвегія розраховує на підтримку союзників і партнерів. З огляду на членство Норвегії в НАТО, безперечно, маються на увазі інші члени Північноатлантичного блоку. Особливе місце в документі відведено відносинам з Росією - цієї центральної проблеми політики Норвегії в північних регіонах. Норвезька сторона виступає за створення зон економічного і промислового розвитку в прикордонних районах обох країн, співробітництва з питань охорони праці, безпеки в морі, ліквідації аварійних розливів нафти, проведення рятувальних робіт і т.д. Поряд з іншими арктичними державами, Норвегія переслідує військові цілі в північному регіоні. Аналіз документа свідчить про те, що влада країни відводять своїм збройним силам функцію підтримки діяльності цивільної влади на півночі. Одна з головних завдань збройних сил полягає в спостереженні і розвідці в регіоні, що має забезпечити прийняття загальнонаціональних рішень. Норвегія прагне отримати повну картину розвитку в сусідніх регіонах. Інше завдання збройних сил Норвегії - відстоювання суверенітету і реалізація повноважень з управління ресурсами Арктики. Присутність збройних

сил сприятиме передбачуваності і стабільності в регіоні, вирішенню кризових ситуацій на Півночі.

Арктична політика Норвегії актуальна з моменту закінчення Другої світової війни під час протистояння СРСР і США. Арктика на сьогоднішній день, як і Україна і Сирія, служить яблуком розбрату всіх світових держав. Той, хто жорстко, але в той же час дипломатично зуміє вирішити арктичні питання, той і буде панувати в арктичному регіоні, і буде мати доступ до найбагатших ресурсів півночі. Актуальність дослідження Арктики визначається необхідністю порівняльного вивчення підходів провідних циркумполярних держав до освоєння Арктики на рубежі XX-XXI ст. з метою виявлення ключових факторів розвитку цього стратегічно важливого регіону. Різке зростання міжнародної уваги до Арктиці почало спостерігатися в 2000-х рр., Коли на тлі повідомлень про безпрецедентні темпи скорочення площі льоду ЗМІ і наукові кола по всьому світу почали жваво обговорення перспектив освоєння сконцентрованих тут ресурсів. Одночасно відбувалося поступальний нарощування зовнішньополітичних зусиль полярними державами, спрямованих на просування своїх інтересів в регіоні. Однак, причини цієї тенденції сформувалися ще на початку 1990-х рр., Коли з закінченням «холодної війни» в Арктиці припинилася гостра військово-політична конфронтація між СРСР і країнами НАТО. Завдяки цьому у фокусі розвитку регіону з'явилися принципово нові виміри: освоєння ресурсів шельфу, морських транспортних маршрутів, захист навколишнього середовища і т.д. З початку 2000-х рр. головними європейськими авторами на арктичному просторі залишаються Росія, Норвегія і Данія. Саме з цими країнами пов'язані найбільш важливі події міжнародного арктичної політики останніх років, серед яких підписання Ілудіссатської декларації 2008 року і висновок російсько-норвезького договору про делімітацію Баренцева моря 2010 р.

Висновки до розділу 3:

Загалом, підбиваючи підсумки, слід констатувати, що нова арктична політика Норвегії відображає значну зміну картини безпеки в регіоні.

Північні сусіди Норвегії це її найважливіші партнери на Півночі. Якщо дивитися на ширшу геополітичну картину, то країни Північної Європи збігаються інтересами. Північні сусіди Норвегії є активними та конструктивними партнерами у регіональній співпраці у таких структурах, як Рада міністрів Північних країн, Арктична рада, Рада Баренцева/Євроарктичного регіону, Рада Балтійського моря та Північний вимір. Північний регіон Європи – це регіон у Європі з найбільшою кількістю транскордонних послуг, що включає три або більше країн.

Аналізуючи, можна зробити висновок про те, що норвезька влада високо оцінює власні принципи управління ресурсами, що ґрунтуються на поєднанні активного державного регулювання з дотриманням міжнародного права та інтереси міжнародного співробітництва. Хорошому управлінню ресурсами та охорони навколишнього природного середовища Арктики, на думку норвежців, сприяє діяльність міжнародних нафтових компаній та інших бізнес-структур з великим досвідом розробка багатств континентального шельфу. Заслугує на підтримку намір Норвегії вирішуватимуть питання делімітації морських кордонів на основі міжнародного морського права. Маються на увазі межі континентального шельфу між Свальбардом та Гренландією, а також у Норвезькому морі. Так само передбачалося розмежувати морські простори в Баренцевому морі з Росією. Цю проблему Норвегія розглядала насамперед з метою розвідки та експлуатації нафтогазових родовищ. Звісно йшлося про те, яка з держав (Норвегія чи Росія) отримає право визначати правовий режим спірних морських просторів.

Гострою проблемою для Норвегії є подолання існуючих розбіжностей щодо географічних меж дії Договору про Свальбард. Норвегія добивалася застосування статтею Договору лише до островів та територіальних вод; інші держави наполягали на ширшому його географічному тлумаченні, а саме: на морські простори за зовнішнім кордоном територіального моря. Склалася ситуація змусила Норвегію ввести навколо Свальбарда тимчасову рибоохоронну зону натомість повноцінної економічної зони. Право Норвегії на регулювання обсягів вилову риби та здійснення юрисдикції на континентальний шельф у даному районі заперечується Іспанією, Росією та Ісландією. Тому Норвегія як прибережна держава, наголошується в

документі, наполягає на праві в односторонньому порядку встановити морські зони навколо Свальбарда і перешкоджати вилову риби понад квоти. За цим Норвегія сподівається на розуміння з боку своїх опонентів. Крім того, при реалізації зовнішньої політики України в арктичному регіоні Норвегія розраховує на підтримку союзників та партнерів. Враховуючи членство Норвегії в НАТО, безперечно, маються на увазі інші члени Північноатлантичного блоку.

Поряд з іншими арктичними державами, Норвегія переслідує військові цілі в північному регіоні.

Влада країни відводить своїм збройним силам функцію підтримки діяльності цивільної влади на півночі. Одне з головних завдань збройних сил полягає у спостереженні та розвідці у регіоні, що має забезпечити ухвалення загальнонаціональних рішень. Норвегія прагне отримати повну картину розвитку у довколишніх регіонах. Інше завдання озброєних сил Норвегії – відстоювання суверенітету та реалізація повноважень з управління ресурсами Арктики. Присутність збройних сил, на думку розробників документа, сприятиме передбачуваності та стабільності в регіоні, вирішенню кризових ситуацій на Півночі. Зокрема, Берегова охорона Норвегії продовжить співпрацю з регіональними підрозділами Прикордонної служби Росії з метою забезпечення контролю за рибним промислом у Баренцевому морі. Норвегія заявила також про свої наміри зберігати та розвивати присутність на Півночі (Тромсе та Сер-Варангер) сухопутних елементів. Декларується також необхідність підтримувати тісне військове співробітництво з країнами НАТО (головним чином через проведення військових навчань та маневрів).

Для Норвегії Північна співпраця по лінії безпеки є важливим доповненням і не є заміною для співпраці з НАТО.

ВИСНОВКИ

Безпека та добробут Норвегії залежать від європейської співпраці. Норвегія бере участь у європейській співпраці, будучи учасником договору про Європейський економічний простір, Шенгенської угоди та інших договорів з ЄС. Також країна тісно співпрацює з питань зовнішньої та безпекової політики.

Хоча Норвегія відмовилася від членства в ЄС на референдумах в 1972 і 1994 роках, вони як і раніше підтримують тісні відносини з ЄС через Угоду про СЕП і кілька інших двосторонніх угод. Норвегія є членом всіх відповідних багатосторонніх організацій, включаючи Північну раду, Раду Баренцева / Євроарктичного регіону, Балтійську раду, ЄАВТ, ОЕСР, СОТ, Раду Європи та ОБСЄ.

Більшість найближчих союзників та держав-однодумців Норвегії – це європейські країни. Норвегія поділяє спільні цінності. Разом з іншими країнами Європи Норвегія бере на себе відповідальність за вирішення спільних завдань на континенті та за його межами – наприклад, задач зі стимулювання та зростання інновацій, регулювання міграції, боротьби з кліматичними змінами та протидії тероризму.

Також, зовнішня політика Норвегії характеризується яскраво вираженою соціальною спрямованістю. Завдяки функціонуванню широкого спектру різних організацій, які покликані об'єднувати своїх членів за інтересами, відбувається забезпечення реалізації принципів демократії.

У Норвегії давно існує практика, згідно з якою всі зацікавлені організації мають можливість висловити свою позицію з тієї чи іншої проблеми, коли влада країни готується до прийняття серйозного рішення.

Згідно з опитуваннями, пов'язаних з можливим вступом Норвегії в Європейський Союз, проведеним спочатку в 1972 році, а потім пізніше, в 1994 було виявлено, що більшість населення виступає проти вступу країни в ЄС.

У 1949 році Норвегія вступила в НАТО. На сьогоднішній день її військові зусилля в рамках альянсу скоротилися. Норвегія є однією з країн-засновниць Організації Об'єднаних Націй. Першим генеральним секретарем організації був представник Норвегії. Осло вважає ООН головним органом підтримки міжнародного правопорядку і системи міжнародної безпеки.

Збіг, особливо в останні роки, багатьох аспектів зовнішньої політики Норвегії з лінією західноєвропейських країн, а також значне розширення торговельно-економічних контактів із Західною Європою, насамперед на основі норвезької нафти та газу, ведуть до зміцнення політичних відносин Норвегії з провідними західноєвропейськими державами та їх інтеграційним угрупованням - ЄС. При цьому "європейська" політика Норвегії насамперед спрямована на згладжування протиріч у НАТО.

Що стосується міжнародного гуманітарного співробітництва, тут країна відіграє головну роль. У співвідношенні з ВВП країни, Норвегія вкладає в благодійність набагато більше за інші країни в світі.

Уряд Норвегії, вважає, що відносини країни з іншими сусідами залежать від того, як сама Норвегія справляється з цими вимірами. Тобто, наскільки успішно розвиваються сусідські відносини і, разом з тим, закріплюються інтереси Осло, які виходять за рамки двосторонніх.

Позитивний вплив на зовнішню політику Норвегії мають відносини з іншими північними європейськими країнами, особливо з Фінляндією та Швецією, в рамках північного співробітництва. Важко очікувати будь-якого значного прогресу в політичній сфері північного співробітництва у зв'язку з побоюваннями норвезьких правлячих кіл щодо того, що північна співпраця у певний момент може стати альтернативою "атлантизму". У той же час перспективи розширення торговельно-економічних зв'язків між країнами Північної Європи, зокрема на основі норвезької нафти і газу, потенційно можуть вплинути і на зовнішньополітичну лінію Норвегії.

Можна зазначити, що економічну стратегію Норвегії в Арктиці характеризує інноваційний підхід. Ця стратегія спирається на високі технології, державне регулювання видобутку вуглеводнів, перспективне планування, суттєві

відрахування доходів до пенсійного фонду, ефективний захист навколишнього середовища при розробці вуглеводневих ресурсів, розвиток альтернативних джерел енергії та енергозбереження.

Королівство всіляко прагне уникнути так званого “ресурсного прокляття”, тобто від залежності від експорту мінеральної сировини (насамперед, вуглеводнів).

Арктична стратегія Норвегії багато в чому орієнтована на вирівнювання темпів соціально-економічного розвитку північних та південних регіонів країни.

Прагнучі надати стимул розвитку своїх північних територій, Осло інвестує значні кошти у виробничий сектор економіки північних губерній, розвиток транспортної інфраструктури (особливо портів), створення потужних науково-освітніх комплексів, стимулювання арктичного туризму, проводить гнучку міграційну політику, підтримує традиційні господарство, спосіб життя та культуру корінного населення (саамів).

Арктична політика Норвегії — зовнішня політика, що проводиться державою, спрямована на реалізацію політики підтримки Арктичного регіону мирним, інноваційним та стабільно стійким методом.

Для зовнішньої політики Норвегії важливе значення мають передбачуваність та довгостроковий характер політичних дій, спрямованих на північні регіони. Ці якості протягом багатьох десятиліть були важливими характеристиками норвезької політики на півночі.

Довгостроковою метою уряду Норвегії є: продовження сумлінної міжнародної державної співпраці з сусідами в Арктиці, забезпечення сталого розвитку бізнесу, заснованого на гармонії зростання виробництва та забезпечення належної охорони навколишнього середовища, готовності до забезпечення безпеки та готовності до надзвичайних ситуацій у цьому регіоні.

Використання можливостей, закладених у північних регіонах, є для уряду Норвегії однією з найважливіших сфер, у яких будуть спрямовуватися його зусилля у наступні роки.

Норвегія проводить ефективну європейську політику на основі принципів політичної співучасті, співпраці, знань та ефективного використання механізмів участі в інститутах ЄС та інформування держав-членів ЄС про її погляди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барна Б. Ю., Безпековий вимір відносин Норвегії з Європейським Союзом
URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/gileya_2015_10_1_136.pdf
2. Гнатенко В. С. Особливості формування економічної безпеки населення Королівства Норвегії URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/4_2018/41.pdf
3. Гріндхейм Ян Ерік політолог Норвегії URL: <https://www.svoboda.org/a/26576309.html>
4. Зубрицький М. «Зовнішня політика Норвегії» URL: <http://prima.franko.lviv.ua/personal/mdlviv/visnyk/18/norvehija.html>
5. Королівство Норвегія. Економіка. URL: <http://lcci.lg.ua/main.php?content=166&page=239>
6. Країни Північної Європи URL: https://elibrary.ivinas.gov.ua/472/1/Entsyklopedia_verska-148-168.pdf
7. Луцишин П.В., С.В. Федонюк Європейські інтеграційні процеси: форма єдиного ринку URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1219/1/euro_integr_pr.pdf
8. Панчак О. Арктична політика Норвегії URL: <https://adastra.org.ua/blog/arktichna-politika-norvegiyi>
9. Рудік О.М. Кандидат політичних наук, доцент. Особливості норвезької моделі інтеграції з ЄС. URL: http://www.dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/2019_05_16_pei_material.pdf
10. Сапсай А. П. Норвегія в інтеграційних процесах ЄС URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN

N&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nopa_2013_117_11.pdf

- 11.Українцям про Норвегію – Norway URL:
http://norway.tneu.edu.ua/dumka/book_2015_II_web_11_02_2015.pdf
12. Agreement on the European Economic Area, 1994. OJ No L 1, 3.1.1994, p. 3; and EFTA States' official gazette URL:
<http://www.efta.int/media/documents/legal-texts/eea/the-eea-agreement/Main%20Text%20of%20the%20Agreement/EEAagreement.pdf>
13. Arctic Frontiers URL: <https://www.arcticfrontiers.com>
14. Ausland J. C. Norway, Oil and Foreign Policy URL:
<https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780429048135/norway-oil-foreign-policy-john-ausland>
15. Cooperation on foreign and security policy URL:
https://www.regjeringen.no/en/topics/european-policy/Norways-relations-with-Europe/eu_fusp/id684931/
16. Delegation of the European Union to Norway URL:
https://eeas.europa.eu/delegations/norway_en&prev=search&pto=aue
17. Elsbeth Tronstad's speech at the conference 'Model European Parliament' in Oslo on 10 October 2015. URL: <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/norways-relationship-with-the-eu-and-the-cornerstones-of-our-european-policy/id2457919/>
18. EU/EEA work URL: <https://www.stortinget.no/en/In-English/International-delegations/The-Delegation-to-EFTA-and-EEA-Parliamentary-Committees/eueea-work/>
19. EU Programmes URL: <https://www.norway.no/en/missions/eu/areas-of-cooperation/participation-in-programmes-and-agencies/>
20. Europapolitikk URL:
<https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/id1151/>
21. European policy URL: <https://www.regjeringen.no/en/topics/european-policy/id1151/>

22. EØS-avtalen URL: <https://lovdata.no/register/eosAvtalen/>
23. Foreign Relations URL:
<https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/no-forrel.htm>
24. Forskrift om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser URL:
https://europam.eu/data/mechanisms/PP/PP%20Laws/Norway/4.%20Law%20No.%201185%20of%202013_NOR,%20consolidated,%20last%20amended%202020.pdf
25. Forskrift om innkjøpsregler i forsyningssektorene (forsyningsforskriften) URL:
https://europam.eu/data/mechanisms/PP/PP%20Laws/Norway/3.%20Law%20No.%20975%20of%202016_NOR,%20consolidated,%20last%20amended%202020.pdf
26. Forskrift om konsesjonskontrakter (konsesjonskontraktforskriften) URL:
https://europam.eu/data/mechanisms/PP/PP%20Laws/Norway/9.%20Law%20No.%20976%20of%202016_NOR,%20consolidated,%20last%20amended%202020.pdf
27. Forskrift om offentlige anskaffelser (anskaffelsesforskriften) URL:
https://europam.eu/data/mechanisms/PP/PP%20Laws/Norway/2.%20Law%20No.%20974%20of%202016_NOR,%20consolidated,%20last%20amended%202020.pdf
28. Hillion, C. Norway and the changing Common Foreign and Security Policy of the European Union URL: https://nupi.brage.unit.no/nupi-xmlui/bitstream/handle/11250/2582455/NUPI_Report_1_2019_Hillion.pdf?sequence=2&isAllowed=y
29. Holst, Johan Jørgen Norwegian foreign policy in the 1980s URL:
https://aul.primo.exlibrisgroup.com/discovery/fulldisplay/alma991702743406836/01AUL_INST:AUL
30. Hva EØS-avtalen omfatter URL:
<https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/eos1/hva-avtalen-omfatter/id685024/>

31. Koenig, N. Towards Norway Plus? EU-UK Defence Cooperation Post-Brexit
URL: https://www.delorscentre.eu/fileadmin/user_upload/20180207_Towards-Norway-Plus-for-Brexit-Defence_Koenig.pdf
32. Mission of Norway to the European Union. URL:
<https://www.norway.no/en/missions/eu/about-the-mission/news-events->
33. Northern Dimension URL:
https://web.archive.org/web/20150311002936/http://eeas.europa.eu/north_dim/index_en.htm
34. Norwegian Ministry of Foreign Affairs /Norway and the EU - partners for europe
URL:
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ud/vedlegg/eu/norge_og_eu_2011.pdf
35. Official Norwegian Reports NOU 2012: Outside and Inside. Norway's agreements with the European Union URL:
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ud/vedlegg/eu/nou2012_2_chapter27.pdf
36. Rørhus J.O., Gruben Handelsoverskuddet nesten utradert i 2020 URL:
<https://www.ssb.no/utenriksokonomi/artikler-og-publikasjoner/handelsoverskuddet-nesten-utradert-i-2020>
37. Sverdrup, U. Lessons from the Norway-EU relationship URL:
https://www.ecfr.eu/article/commentary_lessons_from_the_norway_eu_relationship_7046
38. Sverdrup, U. Nye toner i norsk euroapolitikk URL:
<https://nupi.brage.unit.no/nupi-xmlui/handle/11250/2502616>
39. The Norwegian Government's High North Strategy URL:
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ud/vedlegg/strategien.pdf>